

مثلث زنان، صلح و امنیت در افغانستان از دیدگاه شورای امنیت سازمان ملل متحد

آناهیتا سیفی^۱

دریافت: ۱۳۹۸/۱/۳۱ - پذیرش: ۱۳۹۸/۷/۱۶

چکیده

بدون شک یکی از شرایط تحقق صلح، مشارکت تمامی اقشار و گروه‌های اجتماعی و سیاسی است. بنابراین فراگیر بودن روند صلح نیازمند حضور زنان می‌باشد. موانع موجود در این مسیر نشان می‌دهد به آگاهی بیشتر در مورد چرایی و چگونگی مشارکت زنان در روند صلح نیاز می‌باشد. از این رو توجه به مشارکت زنان به عنوان یکی از گروه‌هایی که از جنگ و خشونت بیشترین آسیب را متحمل می‌شوند ضروری است. چالش‌هایی که قشر زنان در روند صلح‌سازی با آن روبرو هستند در بیشتر موارد عوامل جنسیتی است. در این راستا این پژوهش در نظر دارد با روش توصیفی - تحلیلی نحوه اجرایی شدن قطعنامه ۱۳۲۵ شورای امنیت سازمان ملل را در زمینه مشارکت زنان در روند برقراری صلح در افغانستان بررسی نماید. نتایج مطالعه نشان می‌دهد که برنامه اقدام ملی افغانستان در رابطه با قطعنامه ۱۳۲۵ شورای امنیت به کندی پیش می‌رود. این مسأله عمدتاً ناشی از موضع فراینده محافظه‌کارانه دولت در مورد نقش زنان و اختلاف نظر طرفین مشارکت‌کننده در روند صلح، درباره حضور و مشارکت زنان در روند صلح و نهادهای بین‌المللی تأمین‌کننده بودجه برنامه اقدام ملی افغانستان می‌باشد. حضور و سهم زنان در روند شکل‌گیری صلح در افغانستان، با تردیدهای جدی مواجه است.

واژگان کلیدی: صلح، قطعنامه ۱۳۲۵، زنان، امنیت، خشونت، افغانستان، برنامه اقدام
ملی

مقدمه

جنگ‌ها تأثیر منفی بر زنان و مردان دارد، خشونت مبتنی بر جنسیت و خشونت خانگی در طول جنگ و پس از جنگ افزایش می‌یابد. در عین حال ساخت و ساز صلح پس از جنگ می‌تواند یک فرصت برای تغییر نقش جنسیتی تبعیض آمیز و پیشبرد حقوق زنان باشد. با این حال آمار نشان می‌دهد زنان اغلب از شرکت در مذاکرات صلح رسمی محروم می‌شوند.^۱ در حالی که تنها ۹ درصد از مذاکره کنندگان و ۴ درصد از امضا کنندگان در مذاکرات صلح رسمی زنان هستند. مطالعه انجام شده توسط موسسه تحقیقاتی ژنو موسوم به "بررسی سلاح‌های سبک" به نتایجی رسیده که زنان در اقلیت مرگ و میر ناشی از خشونت‌های مسلحانه هستند ولی از تأثیرات آن رنج می‌برند. به طور کلی ۸۴ درصد از مرگ و میر ناشی از خشونت در سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۵ را مردان تشکیل می‌دهند و مابقی که حدود ۶۴۰۰۰ نفر هستند را زنان و دختران تشکیل می‌دادند.^۲ بنابراین جامعه بین‌المللی باید مزایای ورود زنان در مشارکت سیاسی را درک کرده و در این زمینه تلاش کند.^۳ به لحاظ تاریخی نمایندگی زنان در مذاکرات صلح رسمی بسیار ضعیف بوده است. بررسی سازمان ملل متحد از ۳۱ پروسه صلح بین سال‌های ۱۹۹۲ تا ۲۰۱۱ نشان می‌دهد تنها چهار درصد از امضا کنندگان، زن بوده و تنها ۱۲ مورد از ۵۸۵ توافقنامه صلح به نیازهای زنان در توانمندسازی و بازسازی پس از جنگ اشاره شده است.^۴ توجه به نقش زنان و توانمندسازی آنها منجر به صلح از طریق ترویج توسعه و حکمرانی خوب می‌شود.^۵ هوفرل^۶ معتقد است

1. "Women, Peace and Security Statistics: Where We Stand and How to Move Forward", UN Women, Peace and Security Section, Fifth Global Forum on Gender Statistics, (2014), available at: https://unstats.un.org/unsd/gender/Mexico_Nov2014/Session%207%20UNW%20paper.pdf. Retrieved 15 September 2018.

2. Burenda Luchetti, "Increasing the Role of Women in Conflict Resolution and Peace Building Processes", Old Dominion University Modle United Nations Society, (2017), at 1-2. Available at: <https://www.odu.edu/content/dam/odu/offices/mun/2017/ib-2017-ungrw-peace-building.pdf>. Retrieved 2 June 2018.

3. Nicklas Svensson, "The Role of Women in Promoting Peace and Development Proceeding", of the 10 th Annual Conference on the Horn of Africa, Lund, Sweden, Somalia International Rehabilitation Center (SIRC) and Lund Horn of Africa Forum (luhaf), (2012) at 236. Available at: <http://www.sirclund.se/Dokument/Conf2011.pdf>.

4. UN Women, op.cit.

5. Bussmann Margit, "Gender Equality, Good Governance, and Peace", Margit Bussmann University of Konstanz Prepared for Presentation at the SGIR Meeting, Turin (Italy), September (2007) at 1-2. Available at: <http://www.eisa-net.org/https://eurogender.eige.europa.eu/system/files/GenderEqualityGoodGovernanceandPeace.pdf>. Retrieved 3 September 2018.

6. Hoeffler.

اگر زنان بیشتر در موقعیت قدرت قرار بگیرند جهان بیشتر صلح آمیز خواهد بود.^۱ فرانسیس فوکویاما در مقاله‌ای تحت عنوان "زنان و تکامل سیاست جهانی" در سال ۱۹۹۸ به ارائه یک مبنای تفاوت بیولوژیکی جنسیتی در امور بین‌الملل پرداخت. او استدلال کرد که مردان بیشتر به جنگ تمایل دارند و در مقابل دنیای زنان که در آن به سر می‌برند کمتر تهاجمی، پرماجرا، رقابتی و خشونت‌آمیز است، آنان بیشتر به دنبال سازگاری و همکاری هستند.^۲ بنابراین نقش‌های سنتی زن نیز باید مورد بازخوانی قرار گیرد و برای گسترش فرهنگ صلح به نقش این قشر اجتماعی توجه خاص مبذول گردد.^۳ در طول سال‌های اخیر، نیاز به ابعاد اقتصادی و اجتماعی تعادل جنسیتی در سیاستگذاری به طور فزاینده‌ای برجسته شده است.^۴ اما متأسفانه تا به امروز توجه کمی به کاربرد عدالت جنسیتی در برنامه‌ها شده است.^۵ قطعنامه ۱۳۲۵ شورای امنیت سازمان ملل متحد یکی از مهمترین اسناد بین‌المللی درباره تطبیق عدالت و محافظت از حقوق زنان است. مشارکت، محافظت، پیشگیری و رفاه از ارکان چهارگانه این سند است. این قطعنامه در پی آن است که نقش زنان در پیشگیری، مدیریت و حل و فصل منازعه و همچنین اتخاذ تدابیری مشخص جهت پیشگیری از خشونت جنسی افزایش داده شود. هر کشور عضو سازمان ملل مکلف است که ابزارهای لازم را برای تطبیق قطعنامه ۱۳۲۵ با قوانین ملی تدوین و ترتیب دهد. افغانستان هم برای عملیاتی کردن این سند یا فراهم کردن ابزار تحقق و اجرایی این سند، برنامه اقدام ملی برای زنان را تدوین نموده است. اهداف اساسی برنامه مذکور عبارتند از: اتخاذ تدابیر برای محافظت زنان از اثرات جنگ و منازعه همچون خشونت جنسی؛ تامین مشارکت برابر زنان در نهادها و ساختارهای تصمیم‌گیری مربوط به صلح و امنیت؛ رعایت و تقویت تساوی جنسیت در روند صلح و

1. Margit, op.cit.at 3-4.

2. Hilary Charles, "Are Women Peaceful? Reflections on the Role of Women in Peace-Building", *Feminist Legal Studies*, Volume 16, Issue 3, (December 2008) at 347-361.

۳. نسرين صفایی، *زنان، صلح و دوستی*، مجموعه مقالات سمینار بین‌المللی صلح، زنان و ادیان الهی به کوشش سوسن صفاوردی (تهران: نشر شهر، ۱۳۸۸) ص ۹۸.

4. Marusya Lyubcheva, "Womens Role in Good Governance", Workshop of the CEE Network for Gender Issues, Budapest, Good Governance, Opportunities and Threats in a Globalization World, Women Perspectives, 14-15 December (2013) at 3, Available at: https://www.europeanforum.net/uploads/2013_cee_booklet_en_a5_v4.pdf.

5. Thomas Pamela, "Women, Gender and Development in the Pacific: Key Issues Women and Governance", *Development Studies Network* (2016). Available at: <https://crawford.anu.edu.au/rmap/devnet/devnet/db-64.pdf>. Retrieved 3 September 2018.

امنیت؛ حمایت از ابتکارات زنان و سازمان‌های زنان در روند صلح و میانجی‌گری؛ تصریح مشارکت زنان در موافقتنامه‌های صلح و تطبیق آن؛ در نظر گرفتن مواد متناسب در مورد جنسیت در موافقتنامه‌های صلح؛ خاتمه دادن به معافیت در ارتباط با جرایم مربوط به خشونت جنسی؛ حمایت و ظرفیت‌سازی جامعه مدنی به خصوص سازمان‌های زنان در مورد قطعنامه ۱۳۲۵ زنان، صلح و امنیت. این برنامه در سال ۱۳۹۴ ترتیب و توسط رییس‌جمهور تصویب شده و ارگان‌های مختلفی در تطبیق و رعایت آن نقش دارند که یکی از آن نهادها شورای عالی صلح است. شورای عالی صلح به عنوان نهاد اصلی تطبیق‌کننده برنامه اقدام ملی به منظور افزایش مشارکت زنان در روند صلح، مکلف است تا وضعیت مشارکت زنان را بهبود بخشد.^۱ ناکامی روندهای صلح در افغانستان همواره دلایل کلی مانند: نبود شفافیت، فراگیر نبودن و فقدان عدالت مطرح شده است. در کنار سایر عواملی که برای ناپایداری صلح در افغانستان مطرح است، غفلت از مشارکت زنان و گروه‌های اجتماعی آسیب‌پذیر امری قابل توجه است. پس از تشکیل شورای عالی صلح (۲۰۱۰) به منظور پیشبرد پروسه صلح با مخالفین دولت، تعدادی اندکی از زنان افغانستان (۹ نفر) عضویت این شورا را به دست آوردند و در پیشبرد این پروسه سهم گرفتند. حضور زنان در روند صلح افغانستان همواره با دشواری‌ها و تردیدهایی همراه بوده است زیرا حضور زنان در این پروسه به عنوان محدودیت بر سر روند صلح تلقی می‌شود؛ زیرا مخالفین دولت از نظر جهان‌بینی و ایدئولوژی تمایلی به حضور زنان در جامعه ندارند.^۲ این تقابل و تضاد فکری طرفین مذاکره ما را به طرح پرسش‌هایی رهنمون می‌نماید و آن این که در صورت ادامه روند مذاکرات صلح کنونی در افغانستان، چه اندازه صدای زنان، مطالبات و دغدغه‌های آنها در این روند مد نظر قرار خواهد گرفت؟ حضور و مشارکت زنان در روند رسمی و غیررسمی صلح‌سازی در افغانستان چگونه است؟ آیا مکانیزم‌هایی مثل قطعنامه ۱۳۲۵ شورای امنیت برای تحقق مطالبات زنان در روند صلح در افغانستان موفق عمل نموده است؟ چالش‌های مشارکت زنان در این روند کدام‌اند؟ با توجه به ابهامات در این زمینه، پژوهش کنونی در صدد است تا

۱. نهاد تحقیقاتی حقوق زنان و اطفال، «مشارکت زنان در روند صلح»، گزارشی به پیشنهاد بنیاد هاینرش بل در افغانستان، (۱۳۹۴)، صص ۱۳-۱۵، قابل دسترسی در سایت: www.wclrf.org.af.
 ۲. همان، صص ۲۴-۱۵.

مشارکت زنان را در پروسه صلح بر مبنای دیدگاه جنسیتی با تأکید بر نحوه اجرایی شدن قطعنامه ۱۳۲۵ در افغانستان مورد مطالعه و بررسی قرار دهد.

این پژوهش یک پژوهش کاربردی است که بر اساس روش کیفی انجام شده است و گردآوری داده‌ها عمدتاً مبتنی بر مطالعه اسنادی، استفاده از نتایج مصاحبه‌های گروهی که توسط مؤسسات بین‌المللی و ملی در افغانستان انجام شده است می‌باشد. هدف پژوهش به طور عام فهم چگونگی مشارکت زنان در روند صلح افغانستان با تأکید بر اهداف قطعنامه ۱۳۲۵ شورای امنیت می‌باشد. اهمیت و ضرورت پژوهش در این نکته خلاصه می‌شود که بدون شک، یکی از شرایط تحقق صلح، مشارکت تمامی اقشار و گروه‌های اجتماعی و سیاسی است که اشاره به ویژگی فراگیر بودن صلح دارد، بنابراین فراگیر شدن روند صلح، نیازمند حضور زنان است.

۱. سازمان ملل متحد، زنان و صلح

در اغلب جنگ‌ها، حدود ۹۰ درصد تلفات از غیر نظامیان است و بسیاری از آنان را زنان و کودکان تشکیل می‌دهند از همین رو، سازمان ملل متحد از بدو تأسیس تاکنون توجه فراوانی به وضعیت زنان در جنگ و نیز فعال‌سازی جایگاه آنان در فرآیند صلح داشته است. برخی از اقدامات سازمان ملل عبارت است از: تأسیس کمیسیون منزلت زنان در ۱۹۴۶، دهه زنان در ۱۹۷۵، کنفرانس زنان در مکزیک، نامگذاری دهه زنان در سازمان ملل در خلال سال‌های ۱۹۷۵-۱۹۸۵، برگزاری کنفرانس زنان در کپنهاک در سال ۱۹۸۰، برگزاری کنفرانس زنان در نایروبی در سال ۱۹۸۵، برگزاری کنفرانس حقوق بشر در وین در سال ۱۹۹۳، برگزاری کنفرانس پکن در سال ۱۹۹۵، برگزاری کنفرانس پکن در سال ۲۰۰۰، بسیاری دیگر از این موارد را می‌توان یافت که حاکی از توجه به زنان پس از جنگ جهانی دوم بویژه پس از پایان جنگ سرد است.^۱

قطعنامه ۱۳۲۵ شورای امنیت در سال ۲۰۰۰ اهمیت دیدگاه جنسیتی در مورد صلح و امنیت را مطرح می‌نماید که در چهارمین کنفرانس جهانی زنان در پکن ۱۹۹۵ مطرح شد که

۱. مهدیه شادمانی، «درآمدی بر نقش زنان در مخاصمات و استقرار صلح»، فصلنامه مطالعاتی صیانت از حقوق زنان، سال دوم، شماره ۴، (۱۳۹۵)، صص ۷۸-۷۹.

«بدون مشارکت فعال زنان در همه سطوح تصمیم‌گیری، اهداف برابری توسعه و صلح نمی‌تواند بدست آید»^۱. دهمین کنفرانس سالانه در شاخ آفریقا^۲ بر نقش زنان در ترویج صلح و توسعه تمرکز دارد. افزایش آگاهی از قطعنامه‌های ۱۳۲۵ و ۱۸۲۰ شورای امنیت در زمینه ارتقای موقعیت زنان در نهادهای تصمیم‌گیری دولتی و پیشگیری از درگیری و منازعه و پرونده‌های حل و فصل اختلافات که هدف اهمیت دادن به نقش زنان در روند سیاسی و صلح است. سازمان ملل در چهارمین کنفرانس جهانی زنان در پکن در سال ۱۹۹۵ خواستار افزایش توانمندسازی زنان برای تحقق بخشیدن به پتانسیل کامل آنها در توسعه جوامع با فرصت‌های برابر برای رهبری و مدیریت می‌باشد.^۳

کشورهای عضو سازمان ملل در رابطه با برنامه‌های اقدام جهت اجرای قطعنامه ۱۳۲۵ شورای امنیت به دبیرکل سازمان ملل ارائه می‌شود.^۴ ۱۹۳ کشور عضو سازمان ملل متحد توافق کردند که زنان نقش اساسی در حل منازعات مسلحانه ایفا کنند.^۵ گزارش‌هایی در رابطه با برنامه‌های اقدام جهت اجرای قطعنامه ۱۳۲۵ شورای امنیت به دبیرکل سازمان ملل ارائه می‌شود؛^۶ از دیدگاه جامعه بین‌المللی غیبت زنان از فرآیندهای صلح، با تأمین حقوق آنها مغایرت دارد و ورود زنان به این عرصه می‌تواند راه را برای صلح باز کند. در نتیجه، این موضوع، شورای امنیت سازمان ملل را بر آن داشت تا به منظور افزایش نمایندگانی زن در تمام سازوکارهای تصمیم‌گیری و نیز برای کنترل و حل و فصل مخاصمات، افزایش حضور زنان در مراحل تصمیم‌گیری به خصوص در حل منازعات و روندهای صلح، گنجاندن ملاحظات و مؤلفه‌های جنسیتی در اقدامات حفظ صلح، آموزش راهبردی به کشورهای عضو در خصوص حقوق و نیازهای زنان در موقعیت‌های خاص منازعه و همچنین اهمیت شرکت زنان در تمام

1. Mayesha Alam, et.al, "Women Leading Peace a Close Examination of Womens Political Participation in Peace Processes in Northern Ireland, Guatemala, Kenya and the Philippine", Published by the Georgetown Institute for Women, Peace and Security Funded by the Ford Foundation Patty Chang (2015) at 11-15. <https://giwps.georgetown.edu/resource/women-leading-peace/>.

2. SIRC/LUHAF.

3. Nicklas Svensson.op.cit.at 236-237.

4. "Women, Peace and Security", Gender Tool Box (BRIEF) Sida, The Gender Tool Box Gathers Knowledge Material and Method Support on Gender Equality in the form of Tools, Briefs and Thematic Overviews, March 2015. Available at: <https://www.sida.se/English/partners/methods-materials/gender-tool-box/>.

5. Luchetti.op.cit.at 1-2.

6. Women, Peace and Security, op.cit.

اقدامات حفظ و ایجاد صلح، قطعنامه ۱۳۲۵ را تحت عنوان زنان، صلح و امنیت تصویب کند. این اولین و تنها سند رسمی و قانونی شورای امنیت سازمان ملل متحد است که تأکید می‌نماید طرفین یک درگیری می‌بایست به حقوق زنان احترام بگذارند و در موارد مورد نیاز از حضور زنان در مسائل مربوط به میانجی‌گری استفاده نمایند.^۱ قطعنامه ۱۳۲۵ سازمان ملل به طور خاص بر اولویت دادن مشارکت زنان در صلح و امنیت متمرکز می‌باشد. از جمله مهمترین اهدافی که شورای امنیت سازمان ملل از تصویب قطعنامه مزبور دارد:

الف- افزایش تعداد زنان شرکت کننده در فرآیند صلح، حمایت و امنیت زنان و ایجاد صلح در مناطقی که مخالفت و زور علیه آنان وجود دارد؛

ب- اطمینان از مشارکت برابر زنان در نهادها و تصمیم‌گیری فرایندهای صلح؛

پ- افزایش و تقویت حمایت از زنان در چارچوب قوانین بشردوستانه و حقوق بشر و نیازهای خاص آنان؛

ت- نگاه جنسیتی یکپارچه و برابر در صلح، امنیت و عملیات بشردوستانه و محافظت از زنان و دختران در شرایط جنگی و پس از درگیری^۲، برگزاری کنفرانس عدالت جنسیتی برای زنان در شرایط پس از درگیریهای مسلحانه، پرداختن به این امر مهم را در دستور قرار داده بود.^۳ توسعه صندوق زنان سازمان ملل متحد و کنسرسیوم حقوقی اتحادیه بین‌المللی برگزارکنندگان این نشست بودند، که تحت عنوان "صلح به زنان و زنان به صلح نیاز دارند" در سپتامبر ۲۰۰۴ در نیویورک برگزار شد. در این نشست با توجه به تلاش‌های انجام شده پس از صدور قطعنامه ۱۳۲۵ امید به حضور زنان در تحکیم صلح و ثبات بین‌المللی برجسته‌تر شد. تأمین عدالت و رفع نابرابری‌ها و ایجاد شرایط عدم نقض حقوق انسانی زنان محور مباحث مطرح شده در این نشست بود.^۴ در این کنفرانس، پایان بخشیدن به جنایات علیه زنان و ایجاد

۱. محمد فرجیها، مهرناز ملاپوری، «میانجیگری در فرایندهای حل و فصل منازعات بین‌المللی»، فصلنامه علمی- ترویجی مطالعات بین‌المللی پلیس، سال ششم، شماره ۲۳، (۱۳۹۴)، ص ۱۴-۱۳.

2. Monica McWilliams & Avila Kilmurray, "From the Global to the Local: Grounding UNSCR 1325 on Women, Peace and Security in Post Conflict Policy Making", Journal Homepages: www.elsevier.com, Women Studies International Forum 51, (2015), 128-135, <http://dx.doi.org/10.1016.wsif>.

3. International Legal Association Consortium, ILAC, UNIFEM.

4. Report of the Conference on Gender Justice in the Post-Conflict Situations, 15-17 Sep 2004, New York, UNIFEM United Nations Development Fund for Women. Available at: <https://digitallibrary.un.org/search?f1=author&as=1&sf=title&so=>

فضای مسئولیت‌پذیری، بردباری از طریق ایجاد عدالت حساس به مسائل جنسیتی و سازوکارهای اجرای عدالت مورد توجه قرار گرفته است.^۱ این کنفرانس در شرایط سقوط رژیم‌های دیکتاتوری در افغانستان و عراق و تشدید خسارات عظیم برای زنان افغانی و عراقی برگزار شد. در این کنفرانس اهمیت حضور زنان در فرایندهای صلح‌سازی و مذاکرات صلح و نیز اجرای آن مورد توجه قرار داشت و مشارکت فزاینده زنان و انتقال نگاه جنسیتی به این فرایند (مثل بودجه‌بندی مبتنی بر حساسیت جنسیتی) در تمام سطوح، مفهوم‌سازی، طبقه‌بندی در اجرای اقدامات صلح با سازمان ملل متحد و اجرای قوانین و مقررات پذیرفته شده و نیز گزارش ارزیابی و نظارت بر عملیات با حضور آنان خواسته شد.^۲ شورای امنیت سازمان ملل در ۲۵ اکتبر ۲۰۱۶ برای بحث در مورد گزارش سالانه بان کی مون، دبیرکل سابق امور زنان، صلح و امنیت،^۳ جلسه‌ای تشکیل داد. این گزارش نشان داد که در سال ۲۰۱۵ از ده توافقنامه صلح؛ هفت مورد شامل مقررات مربوط به جنسیت بوده است. همچنین نشان داد که تا سال ۲۰۱۶، ۲۲ درصد از نمایندگان مجلس در کشورهای درگیر و پس از درگیری را زنان تشکیل دادند. در حالی که قبل از تصویب چنین مقرراتی، تنها ۱۱/۲ درصد از نمایندگان مجلس در این کشورها زنان بودند. بان کی مون، ضمن اشاره به اهمیت موضوع و پیشرفت‌های ایجاد شده مانند پیشرفت از ۴ برنامه اقدام ملی تا ۶۵ برنامه و طرح‌های عملی در این رابطه، بیان کرد با وجود این پیشرفت‌ها نقش زنان هنوز در صلح و امنیت عادلانه نیست و از شورا خواست در زمینه فعالیت‌های خود برای برابری جنسیتی بیشتر تلاش نماید.^۴ دبیرکل سازمان ملل پس از تصویب قطعنامه شورای امنیت ۱۳۲۵ برای افزایش نقش زنان در صلح و حل و فصل مناقشات به دولت‌ها توصیه می‌نماید. برنامه اقدام ملی^۵ جهت اتخاذ رویکرد جنسیتی به عملیات صلح داشته باشند. تاکنون ۳۹ کشور برنامه اقدام ملی را به تصویب رسانده‌اند که بیشتر آنها

a&rm=&m1=e&p1=UN%20Development%20Fund%20for%20Women&ln=en.

۱. الهه کولایی، «نقش زنان در ترویج فرهنگ صلح در جهان»، مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی، شماره ۷۳، (۱۳۸۵)، صص ۲۵۱-۲۵۰.

۲. همان، ص ۲۵۲.

3. S/2016/822.

4. The National Model United Nations Sponsored by the National Collegiate Conference Association, 19-23 March (Conference A) & 9-13 April 2017 (Conference B) at 2. Available at: <http://www.nmun.org>.

5. NAP, National Action Plans.

کشورهای اروپایی و افریقایی هستند که عملیات صلح را میزبانی کرده‌اند. مراحل تصویب اقدام ملی عبارتند از: ایجاد قوانین داخلی برای حمایت از حقوق زنان و ریشه‌کن کردن خشونت و تبعیض جنسیتی، تقویت نقش زنان در سازمان‌ها و ایجاد فضا برای فعالیت در عرصه سیاسی برای زنان می‌باشد. سازمان ملل مشاور ارشد در رابطه با مسائل جنسیت در عملیات صلح و نماینده ویژه دبیرکل در مورد خشونت جنسی در جنگ را منصوب نموده است.^۱ در گردهمایی تجلیل از روز جهانی باز در کابل ۲۰۱۴، مقامات ملل متحد خواهان اشتراک بیشتر زنان افغان در روند صلح شده و اهمیت اشتراک مؤثر زنان در روند سیاسی و صلح در افغانستان را برجسته ساختند. "روز جهانی باز برای زنان، صلح، امنیت" این فرصت را فراهم می‌سازد تا سازمان ملل متحد و سازمان‌های زنان در سراسر جهان پیرامون تطبیق قطعنامه ۱۳۲۵ شورای امنیت ملل متحد با هم بحث و گفتگو نمایند. در گردهمایی تجلیل، موانع عمده ای فراوری مشارکت مؤثر زنان در روند سیاسی و صلح مورد گفتگو قرار گرفت، این موانع شامل موارد ذیل می‌باشند: حضور کم‌رنگ در پست‌های انتخابی و انتصابی ادارات بویژه در سمت‌های تصمیم‌گیری، عدم آگاهی از حقوق سیاسی زنان، سطح پایین سواد و آموزش که حین رقابت برای اشغال پست‌های دولتی به ضرر زنان افغان تمام می‌شود، رسوم تبعیض‌آمیز اجتماعی که اشتراک زنان را در زمینه‌های اجتماعی و اقتصادی محدود می‌سازد.^۲ صدور چنین قطعنامه‌هایی نمی‌تواند تضمین‌کننده حضور زنان در فرایندهای میانجی‌گری و صلح باشد و مشارکت آنان در این حوزه نیازمند تلاش کشورهای عضو و مجامع بین‌المللی و فراهم کردن بسترهای لازم برای توانمندسازی آنان است.^۳ به طور کلی سیاست‌های سازمان ملل اثرات محدودی بر دولت‌ها دارد و اتخاذ تدابیر کشورهای عضو در این زمینه بسیار کند است. استراتژی‌ها آماده مقابله با این چالش نبوده و یا کشورها تمایل ندارند روش‌های جنسیتی را در فعالیت‌های خود بکار گیرند. علاوه بر آن فقدان منابع و پرسنل آموزش دیده در زمینه مسائل زنان و خشونت جنسی چالش‌های بیشتری را ایجاد کرده است.^۴ جنگ و درگیری‌های داخلی

1. Renata Giannini, and Lotte Vermeij, "Women, Peace and Security Gender Challenges Within UN Peace Eeping Mission", Norwegian Institute of International Affairs (NPI), Policy Brief, (2015).

2. United Nations Assistance Mission in Afghanistan (UNAMA), Kabul, Afghanistan All Media Contact Details are Online at: <http://unama.unmissions> (2014), UN Women.

۳. محمد فرجیها، مهرناز ملاپرووی، همان، ص ۱۷.

4. Renata Giannini, and Lotte Vermeij.op.cit.

به سادگی با امضای توافقنامه‌های صلح پایان نمی‌یابد. برای جلوگیری از تجدید خشونت و حمایت از اقدامات برای صلح و تأمین عدالت و امنیت، نیاز به حکومتداری خوب و دموکراتیک می‌باشد.^۱ بعضی محققان تمایل دارند تا حکمرانی خوب را به عنوان یک داروی عام برای صلح، امنیت و توسعه پایدار در جامعه معرفی کنند. برخی دیگر به روی دیگر سکه یعنی حکومتداری بد تمرکز کرده و معتقدند حکومت بد تمایل دارد که از یک سو نهادینه سازی صلح و امنیت را از بین ببرد و از سوی دیگر رانت‌خواری و مهاجرت را رواج دهد.^۲

۲. نقش زنان در روند صلح افغانستان

تعدادی از فعالان بین‌المللی حقوق زنان از مشارکت معنادار زنان در فرآیندهای صلح حمایت کردند که سرانجام این تلاش‌ها در سال ۱۳۷۹ به تصویب قطعنامه ۱۳۲۵ شورای امنیت سازمان ملل متحد درباره زنان، صلح و امنیت منجر شد. بر اساس این قطعنامه، اداره حقوق بشر و امور بین‌الملل زنان وزارت امور خارجه افغانستان با شرکای بین‌المللی برای تهیه پیش‌نویس برنامه اقدام ملی برای تطبیق این قطعنامه تلاش‌هایشان را آغاز کردند. به همین ترتیب، دولت افغانستان ادعا می‌کند که اقدامات بنیادینی را برای فراهم آوردن زمینه مشارکت معنادار زنان در فرآیند صلح انجام داده است. این فرصت‌ها شامل مشارکت ۳۴۸ زن در جرگه مشورتی صلح سال ۱۳۸۹ و عضویت ۱۱ زن در شورای عالی صلح می‌شود. با این حال، اعضای زن شورای عالی صلح همیشه در مورد به حاشیه رانده شدن زنان در فرآیند تصمیم‌گیری شورای عالی صلح شکایت دارند. در حالی که دیدگاه عموم از نقش زنان در فرآیند صلح حمایت می‌کند، مشخص نیست که آیا سیاست زن‌ستیزانه طالبان تغییر کرده است یا خیر. به عنوان مثال، در جریان نشست مالدیو، طالبان حاضر نشدند که با زنان بر سر یک میز بنشینند. با این حال، مهم است توجه داشته باشیم که هرگونه معامله صلح با طالبان باید تضمین کند که این گروه به اهمیت نقش زنان در یک جامعه دموکراتیک

1. Laura McGrew, et al, "Good Governance from the Ground up: Womens Roles in Post-Conflict Cambodia", Women Waging Peace Policy Commission, (2004) at.iv,iii, available at: http://www.womenwagingpeace.net/citeseerx_ist.psu.edu.

2. Bad Governance: The Bbane of Peace, security and Sustainable Development of Nigeria Maurice Ayodele Coker, Member Euginia George-Genyi Department of Political Science, Benue State University, Makurdi, Benue State, Nigeria, Available at: <https://isdsnet.com/ijds-v3n5-16.pdf>, (2014).

احترام می‌گذارد.^۱

۲-۱. درآمدی بر شورای عالی صلح

شورای عالی صلح به عنوان نهاد مسئول در روند صلح، در سال ۲۰۱۰ ایجاد شد. برای مطالعه و بررسی مشارکت زنان در روند صلح، جایگاه و نقش زنان، ترکیب و ساختار شورای عالی صلح ضروری به نظر می‌رسد. این شورا متشکل از ۶۹ عضو است که از این میان ۹ تن آنان را زنان تشکیل می‌دهد. شمار زنان حاضر در این شورا نسبت به کل اعضا ۱۲٪ است. جایگاه زنان در این شورا تحت نام بخش جنسیت تعریف شده است. بخش جنسیت یکی از بخش‌ها یا زیر مجموعه شورا است که بر بنیاد قانون اساسی، قطعنامه شورای امنیت سازمان ملل متحد و سایر کنوانسیون‌های بین‌المللی مرتبط به برابری جنسیت که افغانستان به آن ملحق شده تشکیل و فعالیت دارد. کارویژه بخش جنسیت، افزایش دانش و آگاهی زنان در مورد حقوق‌شان در ارتباط با روند صلح و اهمیت حضور آنان در روند مصالحه ملی است. این بخش زیر نظر کمیته اختصاصی زنان فعالیت دارد که اهداف عمده آن به ترتیب زیر ذکر شده است:

ایجاد ساختارهای تشکیلات مرکزی و محلی که در آن برابری جنسیتی رعایت شده باشد شامل: ساختن موضوعات مربوط به برابری جنسیتی در تمام فعالیت‌های مراحل سه‌گانه برنامه صلح، مصالحه ملی و بازگشت به زندگی مسالمت‌آمیز و ایجاد سیستمی نظارتی موثر. کمیته های صلح ولایتی در واقع شاخه ولایتی شورای عالی صلح در سطح ولایات است که توسط والی هر ولایت مدیریت و رهبری می‌شود. در ترکیب و ساختار کمیته‌های صلح ولایتی نیز زنان افغانستان حضور دارند که در مجموع تعداد آنان در تمام افغانستان به ۷۱ تن می‌رسد. در مقام بررسی نقش زنان در روند صلح باید میان نقش‌های رسمی و غیررسمی تفکیک گردد.^۲

۲-۲. مشارکت زنان در روند رسمی صلح

منظور از نقش‌های رسمی زنان در روند صلح در این نوشتار، وظایف و مسئولیت‌هایی است که زنان عضو شورای صلح اجرا می‌کنند. تا آنجا که شواهد نشان می‌دهد و زنان عضو

۱. عمر صدر، فرایندهای صلح در افغانستان، دیدگاه‌های مردم، ترجمه جلیل پژواک (کابل: انستیتو مطالعات استراتژیک افغانستان، ۱۳۹۷) صص ۵۱، ۵۲.

۲. نهاد تحقیقاتی حقوق زنان و اطفال، همان، صص ۲۲-۲۱.

شورا در گفتگوهای خود بیان کرده‌اند، بالاترین سمتی که در اختیار زنان قرار داده شده، مشاوره شورای اجرایی، شورای عالی صلح است. برای توصیف و ارزیابی بهتر نقش‌های زنان در برنامه‌های صلح، وظایف و مسئولیت‌های رسمی آنان را می‌توان در سه سطح تحلیل و بررسی کرد:

در سطح بین‌المللی، زنان در کنفرانس پاریس و قطر شرکت کرده‌اند، همچنان یکی از مهمترین سفرهای زنان شورای عالی صلح به فیلیپین به منظور تبادل تجارب و یادگیری روش‌های صلح‌سازی از فعالین صلح فیلیپین بوده است. صرف‌نظر از اینها، یکی از دستاوردهای مهم زنان در این سطح، مذاکره غیررسمی با طالبان در ناروی بوده است که در آن شماری از زنان افغانستان از پارلمان، شورای عالی صلح، جامعه مدنی شرکت کرده‌اند. این نخستین بار است که زنان به صورت مستقیم توانسته‌اند با طالبان گفتگو کنند.

زنان در سطح ملی در برگزاری جلسات مختلف با نهادهای مدنی، همکاری با نهادها و سازمان‌های فعال در حوزه صلح، مردم و امثال آن سهم داشته و یکی از مهمترین دستاوردهای آن جمع‌آوری ۲۵۰۰۰۰ امضا از زنان افغانستان در حمایت از صلح بوده است. بنابراین زنان عضو شورا در نهادهای مختلف داخلی، منطقه و بین‌المللی از جمله نهادهای جامعه مدنی و حقوق بشر، شبکه‌های زنان، انستیتو پژوهش زنان، صلح و امنیت، موسسه تساوی صلح و دموکراسی، همکاری نزدیک در پیشبرد روند صلح دارند.^۱ نقش‌های رسمی زنان در سطح محلی ناظر بر وظایف و مسئولیت‌های زنان عضو کمیته‌های صلح ولایتی است. در کمیته صلح ولایتی، دو تا سه زن عضویت دارند که با فعالین جامعه مدنی، تشکلات سیاسی و اجتماعی مثل شوراها و احزاب، گفتگو می‌کنند تا حمایت آنان را در صلح‌سازی به دست آورند. از دیگر موارد، گفتگو با خانواده‌های مخالفین می‌باشد.

۳-۲. مشارکت زنان در روند غیر رسمی صلح سازی

فعالیت‌ها و نقش‌های غیررسمی صلح مربوط به اقدامات و فعالیت‌هایی هستند که توسط نهادهای مدنی انجام می‌شود. منظور از نقش‌های غیر رسمی، نقش‌هایی است که زنان بیرون از چارچوب شورای عالی صلح بر عهده دارند. فعالان حقوق زنان در قالب نهادها و جنبش‌های

مدنی برای تامین صلح تلاش می‌کنند. از جمله: برگزاری کنفرانس مطبوعاتی یا نشست‌های دیگر پیرامون حمایت از مطالبات زنان در روند صلح، مصاحبه و گفتگو، بازتاب مطالبات زنان از طریق رسانه‌ها؛ دادخواهی در راستای حمایت از پلیس زن، حمایت از زنان کمیته‌های صلح ولایتی، حمایت از زنان عضو شورای صلح، اعتراض مدنی پیرامون تامین امنیت زنان و کاهش خشونت در برابر زنان.^۱

۳. نقش نهادهای بین‌المللی و برنامه اقدام ملی افغانستان در روند صلح^۲

افغانستان کنوانسیون منع تبعیض علیه زنان را امضا کرده و اولین گزارش را در ژوئن ۲۰۱۱ به این کمیته ارائه دادند. چارچوب قانونی و سیاسی حمایت از توانمندسازی زنان در سال‌های اخیر گسترش یافته است. استراتژی ملی توسعه افغانستان^۳ شامل موضوع جنسیت است. سایر سیاست‌های کلیدی و تحولات قانونی شامل ایجاد یک برنامه اقدام ملی برای زنان افغانستان^۴ در سال ۲۰۰۷ است که به طور رسمی توسط کرزای رئیس جمهور افغانستان در سال ۲۰۰۹ آغاز شد.^۵

۳-۱. نقش و همکاری نهادهای بین‌المللی

نهاد زنان سازمان ملل متحد در فرایند توسعه و قانون منع خشونت علیه زنان^۶ که در فرمان ریاست جمهوری به عنوان یک تحول حقوقی در سال ۲۰۰۹ تصویب شد نقش مهمی داشت. با این حال، چنین دستاوردی محدود است و وضعیت زنان افغان در میان ۱۸۶ کشور در جهان از لحاظ شاخص نابرابری جنسیتی در جایگاه ۱۷۵ در سال ۲۰۱۲ در پایین‌ترین میزان آمار جهانی قرار دارد. افغانستان یک جامعه محافظه‌کار است که در آن مشارکت زنان در زندگی عمومی به طور سنتی بسیار محدود است. برنامه ملی زنان^۷ در افغانستان عمدتاً غیر قابل اجرایی

۱. همان، صص ۲۷، ۲۸.

2. National Action Plan on Women in Afghanistan (NAPWA).

3. Afghan Peace and Development Strategy (ANDS).

4. National Action Plan on Women in Afghanistan (NAPWA).

5. Ashley Jakson, "Evaluation of UN Womens Contribution to Increasing Womens Leadership and Participation in Peace and Security and Humanitarian Response, Afghanistan Case Study", (2013), at 51, Available at: www.odi.org/sites/odi.org.uk.

6. Elimination of Violence against Women (EVAW).

7. National Action Plan on Women in Afghanistan (NAPWA).

است و قانون منع خشونت علیه زنان عمدتاً بدون ضمانت اجرا باقی می‌ماند. گزارش‌ها نشان می‌دهد ۸۷ درصد زنان حداقل یک نوع خشونت خانگی را تجربه کرده‌اند و برای گرفتن کرسی‌های پارلمان و سایر مقام‌های انتخابی در معرض تهدید و ارباب قرار گرفته‌اند. در ۲۸ مارس ۲۰۰۲ قطعنامه ۱۴۰۱ خواستار کمک‌های سازمان ملل متحد در افغانستان^۱ شد که بر روی حمایت از بهبود و ترمیم و نوسازی تمرکز می‌کرد. از سال ۲۰۰۱، مبالغ اهدایی کمک‌های بشردوستانه و توسعه‌ای به افغانستان بیش از ۳۰ میلیارد دلار بوده است و حجم کمک‌ها هر ساله از سال ۲۰۰۱ افزایش یافته است. در سال ۲۰۰۱ تحت حکومت طالبان کمتر از یک میلیون کودک مدرسه می‌رفتند که تقریباً هیچکدام از آنها دختر نبودند. امروزه بیش از پنج میلیون کودک در مدرسه حضور دارند، بیش از یک سوم آنها دختران هستند و زنان یکی از چهارتن از معلمان افغانستان هستند^۲. سازمان ملل متحد و یونیفم^۳ صندوق توسعه ملل متحد، در مسائل زنان با دولت افغانستان همکاری دارند. سازمان ملل متحد و یونیفم^۴، با دولت افغانستان و با دیگر وزارتخانه‌های اصلی از جمله وزارتخانه‌های عدلیه، بهداشت عمومی، مالی، حج و امور دینی، کار و امور اجتماعی و اطلاعات و فرهنگ و اهدا کنندگان کلیدی شامل کشورهای شمال اروپا (فنلاند، نروژ و سوئد) و همچنین بلژیک، فرانسه، ایتالیا، ایسلند، ژاپن و هلند همکاری می‌نماید. صندوق ویژه مبارزه با خشونت علیه زنان^۵ با سازمان‌های غیردولتی افغانستان در استان‌های سراسر این کشور کار می‌کند. نهاد زنان سازمان ملل متحد با همکاری برخی از شرکای اجرایی در رابطه با صلح و امنیت در راستای انجام تبلیغات و آگاهی‌رسانی (برابری برای صلح و دموکراسی)^۶ کار می‌کنند. از نظر مشاغل و مشارکت سیاسی به طور کلی، شبکه زنان افغان^۷ با بیش از ۱۰۰ سازمان حقوق زنان و بیش از ۵۰۰۰ از اعضا، مشارکت کلیدی دارد. همچنین با موسسه تحقیقاتی زنان، صلح و امنیت^۸ و فعالان فردی در این زمینه همکاری می‌کند. دفتر سازمان ملل متحد زنان افغانستان یکی از بزرگترین دفاتر این سازمان است که در سال ۲۰۰۲ تأسیس شد. یونیفم از استراتژی صلح و

1. United Nation Assistance Mission in Afghanistan (UNAMA).

2. Ashley Jackson, op.cit, at 49.52

3. United Nations Development Fund for Women (UNIFEM).

4. Ministry of Womens Affairs (NOWA).

5. Elimination of Violence against Women Special Fund (EVAW SF).

6. Equality for Peace and Democracy (EPD).

7. Afghan Womens Network (AWN).

8. Research Institute for Women Peace and Security (RIWPS).

توسعه افغانستان و برنامه ملی زنان افغانستان حمایت می‌نماید. همچنین حمایت قابل توجهی در زمینه دسترسی زنان به عدالت بویژه توانمندسازی اقتصادی زنان صورت پذیرفت. با توجه به افزایش تقاضای سیستم سازمان ملل متحد برای حمایت از دولت افغانستان به عنوان یک روند استراتژیک سازمان ملل متحد و توسعه برنامه کاری سالانه ۲۰۱۲-۲۰۱۳ و تقویت حضور نهاد زنان سازمان ملل متحد، این نهاد در افغانستان بر پنج بخش اصلی به عنوان اولویت تمرکز داشتند:

الف- زنان، صلح و حکومت^۱: افزایش مشارکت زنان در روند صلح و افزایش ظرفیت سازمان‌ها برای استفاده از قطعنامه ۱۳۲۵ به عنوان چارچوب سیاستگذاری و برنامه‌ریزی. این شامل ایجاد ظرفیت رهبران زن (اعضای پارلمان و اعضای شوراهای ولایتی) برای تأثیرگذاری بر فرآیندهای قانونی و همکاری با جامعه مدنی برای حمایت از مشارکت زنان در پروسه‌های تصمیم‌گیری کلیدی و رویدادهایی مانند کنفرانس‌های بین‌المللی.

ب- از بین بردن خشونت علیه زنان^۲: بهبود ظرفیت نهادهای رسمی، سازمان‌های غیردولتی و سازمان‌های جامعه مدنی برای رسیدگی به جنبه‌های پیشگیرانه، اصلاحی و توسعه‌ای.

پ- جنسیت و عدالت: یکپارچه کردن دیدگاه جنسیتی در تمام ابعاد عدالت به طوری که تمام سیستم‌های قانونی و قضایی و عملکردی حساس به جنسیت باشند و قوانین و سیاست‌های تبعیض آمیز اصلاح شوند و قوانین حقوق زن و مرد به همان اندازه مورد تأیید و حمایت قرار گیرد.

ت- امنیت اقتصادی و حقوقی زنان: افزایش حمایت و ظرفیت زنان برای استفاده از فرصت‌ها و ایجاد دارایی‌های پایدار.

ث- توسعه ظرفیت سازمانی: پشتیبانی از واحدهای دیگر در سازمان ملل متحد و خارج از آن از قبیل وزارت امور زنان برای ارتقای سیستم‌ها و ظرفیت‌های آنها برای برابری جنسیتی و ورود زنان.

نهاد زنان سازمان ملل متحد کار گروه جنسیتی^۳ را ایجاد کرده است مانند گروه‌های کاری ازدواج‌های زودهنگام و خشونت مبتنی بر جنسیت. برنامه زنان، صلح و امنیت^۴ سازمان ملل در

1. Women, Peace and Governance (WPG).

2. Elimination of Violence against Women (EVAW).

3. UNCT.

4. Women, Peace and Security (WPC).

افغانستان با هدف تقویت مشارکت زنان در روند صلح و امنیت و ارائه کمک‌های فنی و مالی به بازیگران بین‌المللی برای ادغام مصوبات قطعنامه ۱۳۲۵ به عنوان چارچوب اصلی برای اهداف امنیتی و ثبات فعالیت می‌نماید. این برنامه همچنین از گروه کاری زنان، صلح و امنیت^۱ حمایت می‌کند. گروه کاری که در سال ۲۰۱۰ تأسیس شد شامل دولت، جامعه مدنی، سازمان‌های بین‌المللی با هدف حمایت از اجرای قطعنامه ۱۳۲۵ و سایر قطعنامه‌های مربوطه است. بعد از سقوط طالبان در سال ۲۰۰۱، دوره جدیدی از تلاش‌ها و تمرکز بر توانمندسازی زنان شروع شد که شامل حمایت از زنان از طریق قانونگذاری، شکل‌گیری سیاست‌ها، مکانیزم‌ها، ساختارها و اسناد بین‌المللی که افغانستان به آنها ملحق شده است، می‌شود^۲ که در ادامه مورد بحث و بررسی قرار می‌گیرد.

۲-۳. برنامه اقدام ملی افغانستان در روند صلح^۳

طرح ده ساله اقدام ملی برای زنان افغانستان^۴ از مشارکت فعال زنان، نقش آنها در تصمیم‌گیری‌ها و سهم‌گیری آنان در ایجاد طرح‌های ملی حمایت می‌کند. حکومت افغانستان برنامه اقدام ملی برای تطبیق قطعنامه ۱۳۲۵ را در ماه جولای ۲۰۱۵ منتشر کرد. سند منتشره، خواهان طراحی مکانیزم‌های مقتضی برای ارتقای مشارکت زنان در مذاکرات صلح، سیاست و تصمیم‌گیری در تمام سطوح می‌باشد. پلان عمل مذکور همچنین خواهان آن است که در جهت پیشگیری از خشونت علیه زنان و حفاظت از آنها در برابر خشونت، مکانیزم‌های لازم طراحی شود. این موارد ضمن تأکید خاص روی وضعیت زنان و توجه به نیازهای آنها در برنامه‌های امدادی و رفاهی مورد اشاره قرار گرفته است.^۵ مقررات موجود در قانون اساسی، طرح اقدام ملی برای زنان افغانستان، استراتژی صلح و توسعه افغانستان، استراتژی مربوط به شورای عالی صلح، اسناد نشست‌های چهارجانبه صلح و ابتکار دولت برای تدوین استراتژی مبارزه با افراط‌گرایی از جمله اسناد مهمی‌اند که توسط گروه‌های زنان و جامعه مدنی در

1. WPSWG.

2. Ashley Jackson, op.cit, at 54.55.

3. National Action Plan on Women in Afghanistan (NAPWA).

4. NAPWA.

5. Afghanistan's National Action Plan on UNSCR 1231 is Made Available by Afghanistan's Ministry of Foreign Affairs at: [http://mfa.gov.af/Content/files/English%32NAP%322\(1\).pdf](http://mfa.gov.af/Content/files/English%32NAP%322(1).pdf) (13-32-3211)

جهت بهبود صلح، تلاش برای رسیدن به صلح همه‌جانبه با در نظر گرفتن دیدگاه‌های قربانیان و تلاش‌های پس از توافق صلح می‌تواند مورد استفاده قرار گیرد. میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی از نمونه‌های بارزی است که حکومت افغانستان آن را امضا و خود را متعهد به آنها می‌داند. با توجه به موجودیت قوانین ملی و اسناد بین‌المللی، تعهد حکومت افغانستان برای تطبیق این اسناد و حمایت جامعه جهانی، تطبیق این اسناد با چالش مواجه است و زنان حضور فعال ندارند. به عنوان مثال، با این که قانون اساسی افغانستان از حضور زنان در تمام عرصه‌ها حمایت می‌کند، اما مواد این قانون در مورد حقوق زنان به طور کامل با اسناد بین‌المللی منطبق نیست.^۱

راهکار صلح سال ۲۰۱۵ همچنان نگرانی‌های زنان را در ارتباط با روند صلح نادیده گرفته است. در هیچ یکی از ماده‌های این سند حتی اشاره ضمنی برای استماع نگرانی‌های زنان و دیدگاه‌هایشان در روندهای صلح و مصالحه صورت نگرفته است. این خود فاصله قابل ملاحظه‌ای را میان تلاش‌های دولت و دیدگاه جامعه مدنی مخصوصاً در ارتباط با موضوعات زنان و حفاظت دستاوردهای دهه گذشته ایجاد کرده است. مؤسسه برابری برای صلح و دموکراسی، مصاحبه‌هایی را با ۴۷ تن از زنان بانفوذ و فعالین زن در ۳۱ ولایت افغانستان راجع به راهکار صلح شورای عالی صلح و ضروریات و دیدگاه‌های زنان برگزار نمود.^۲ بسیاری از زنان، به صراحت ایدئولوژی مصالحه با طالبان را به خاطر هراس از محدود ساختن حقوق زنان و عدم اعتماد رد نمودند. بعضی از مصاحبه‌شوندگان نیز ابراز نمودند که راهکار صلح برای منافع مردم افغانستان طراحی نگردیده و برخلاف حقوق بشر و حقوق زنان می‌باشد. تعداد زیادی از زنان اظهار نمودند، زنانی که در پروسه‌های شورای عالی صلح سهم می‌گردند باید دارای شایستگی مشخص مانند تحصیلات، داشتن آگاهی کامل در ارتباط با حقوق زنان، دانش کامل از فرهنگ افغانی، مهارت‌های منطقی و استدلالی، مجرب و با نفوذ در پیوند با دادخواهی از حقوق زنان باشد.^۳ ایشان آنچه را که قطعنامه ۱۳۲۵ ملل متحد در ارتباط با

۱. نهاد تحقیقاتی حقوق زنان و اطفال، همان، صص ۴-۵.

۲. مؤسسه برابری برای صلح و دموکراسی، «زنان، صلح و امنیت در افغانستان»، نگاهی به گذشته جهت حرکت به جلو، (۲۰۱۶)، ص ۳، قابل دسترسی در سایت:

<http://www.foreignpolicy.com/files/12213-peace.process.rroadmap.to.2015.pdf>

۳. همان، صص ۱۵-۱۶.

اشتراک زنان در پروسه صلح، تشریح نموده است، خیلی مهم می‌دانند. بر اساس نظرسنجی به عمل آمده، روشن گردید که امنیت یک نگرانی عمده برای زنان افغان بوده و ایشان انتظار دارند که پروسه صلح باید به گونه جامع و گسترده که نیازمندی‌های ایشان در آن در نظر گرفته شود، عرض اندام نماید. به طور مشخص در هماهنگی با قطعنامه ۱۳۲۵ ملل متحد نظرات، تجارب و ضروریات زنان باید در هر مرحله از صلح گنجانده شود. جامعه بین‌المللی باید به طور عام قبول نماید که راهکار صلح کنونی شامل دیدگاه‌ها و برنامه مشخص از لحاظ جنسیتی نمی‌باشد. اصول قطعنامه ۱۳۲۵ ملل متحد حتی در کمترین سطح نیز در نظر گرفته نشده است. بنابراین، برنامه‌های آگاهی‌سازی در مورد محتوای قطعنامه و اصول آن باید در سطح ملی و محلی توسط دولت افغانستان و جامعه مدنی و جناح‌های بین‌المللی که متعهد به چنین امری می‌باشند، به کار گرفته شود.^۱

۳-۳. پروژه نظارت بر نحوه اجرایی شدن "قطعنامه ۱۳۲۵ زنان، صلح و امنیت" شورای امنیت در افغانستان

پروژه «نظارت بر وضعیت زنان، صلح و امنیت» به منظور کمک به تلاش‌های طراحی شده که در راستای عمل به تعهدات افغانستان در مورد قطعنامه ۱۳۲۵ انجام گرفته است. این پروژه در نظر دارد تا مطابق با چارچوب مندرج در برنامه اقدام ۱۳۲۵، به شناخت مطلوبی از برداشت‌های زنان از شرایط و جایگاه‌شان در روند تأمین صلح و امنیت دست یابد. بدین لحاظ، این پروژه در سطح محلی از نزدیک با زنان و سازمان‌های زنان در راستای جلوگیری از خشونت علیه زنان، ارتقای مشارکت زنان در سیاست و روند صلح، حفاظت از زنان در برابر خشونت و حصول اطمینان از توجه خاص به نیازهای ویژه زنان در برنامه‌های امدادی و رفاهی کار می‌کند. موسسه مطالعات عامه افغانستان مسئولیت بخش‌های اجرا و انتشار تحقیقات پروژه را بعهده دارد. موسسه کورداید نتایج این پروژه را در سطح بین‌المللی به کار می‌برد. پژوهش ضمن تمرکز روی دو موضوع توانمندسازی زنان و برابری جنسیتی در اماکن جنگ‌زده طراحی شده است. در حالی که بسیاری از زنان و دختران پس از سقوط طالبان از امنیت نسبی

و آزادی‌های جدید برخوردار شدند اما آمار قابل اعتماد تا به امروز همچنان نشان می‌دهد چالش در حوزه خشونت علیه زنان وجود دارد.^۱ تطبیق این برنامه در دو مرحله چهارساله صورت می‌گیرد: ۲۰۱۵ تا ۲۰۱۸ و ۲۰۱۸ تا ۲۰۲۲. برنامه نظارت و ارزیابی شامل بررسی سالانه، میان دوره (بعد از دو سال) و بررسی نهایی در سال چهارم می‌باشد.^۲

در ماه مارچ ۲۰۱۷، یک سنجش مبنایی برای شناخت شرایط موجود در بخش حقوق زنان انجام شد. در این سنجش از اطلاعات موجود و همچنین تحقیقات گسترده پیرامون حقوق زنان^۳ در سرتاسر کشور استفاده شده است. داده‌ها و اطلاعات خامی که در این گزارش ارائه می‌شوند در ماه جولای ۲۰۱۷ جمع‌آوری شده‌اند. بخش نظارتی پروژه نظارت بر برنامه اقدام ۱۳۲۵ برای پیگیری تغییرات اثرگذار بر اجرای پلان عمل ۱۳۲۵ طراحی شده است. هدف این گزارش عبارت از ارزیابی مداوم شرایط موجود برای زنان، بهبودها و موانع اجرای پلان عمل ۱۳۲۵ مورد نظر می‌باشد. بهبودها و موانع در پرتو ارکان چهارگانه برنامه اقدام ۱۳۵۲ مشارکت، حفاظت، پیشگیری، امداد و رفاه تجزیه و تحلیل شده‌اند. داده‌ها از طریق مصاحبه با گروه‌هایی از مناطق روستایی و شهری واقع در ولسوالی و مراکز ولایت شمالی، شرقی، غربی، مرکزی و جنوبی افغانستان جمع‌آوری شده است. شرکت کنندگان در مصاحبه و بحث‌های گروه تمرکز مشتمل بر نمایندگان وزارتخانه‌های کلیدی دخیل در تطبیق پلان عمل ۱۳۵۲، مراجع حکومت‌های محلی و موسسات غیردولتی متمرکز بر حقوق زنان می‌باشند. جمعا ۲۲۹ نفر به شمول ۲۴ زن و ۵۶۸ مرد به عنوان مطلع کلیدی و ۳۲۲ زن و ۳۱۵ مرد به عنوان بحث کنندگان گروه تمرکز در این دوره نظارتی ۱۳۵۲ مشارکت نموده‌اند. این افراد از بین نهادهای متعدد حکومتی با رسالت دستیابی به اهداف برنامه اقدام ۱۳۵۲ و نهادهای مدنی با رسالت تحقق برابری جنسیتی انتخاب شده‌اند. آگاهی از قطعنامه ۱۳۵۲ و برنامه اقدام ملی ۱۳۲۵ در بین کارمندان نهادهای حکومتی که مسئولیت مستقیم تطبیق مفاد برنامه اقدام ۱۳۲۵ زنان، صلح و امنیت را به عهده دارند، در سطح پایینی قرار دارد. میزان آگاهی از پلان عمل ۱۳۵۲ و اهداف مرتبط در مناطق مختلف متفاوت بوده است. در حالیکه در برخی ولایات

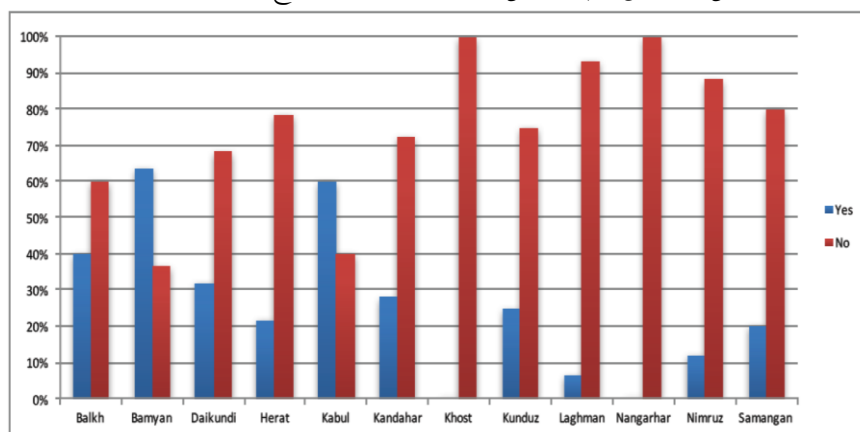
۱. عبدالله احمدزی، *افغانستان در ۲۰۱۶*، بنیاد آسیا (دهلی: انتشارات راج، ۲۰۱۷).

2. National Advocacy Committee for Public Policy (2015-2022), 2018.

3. APPRO (Internal Synthesis Report), Local Conditions for Implementing NAP 1325 – First Quarter, 2017.

تعداد زیادی از جواب‌دهندگان در خصوص این پلان آموزش و آگاهی داده شده، به نظر می‌رسد برنامه‌های آموزشی موجود عمدتاً معطوف به مقامات عالیرتبه و شماری از موسسات غیردولتی متمرکز بر حقوق زنان بوده‌اند که این مسأله سبب شده تا اکثر مردان و زنان شرکت‌کننده در این روند از نظارت و برنامه اقدام ۱۳۲۵ آگاهی نداشته باشند. تحقیقات موجود نشان می‌دهد که پیشرفت در راستای اجرای برنامه اقدام ۱۳۲۵ در بهترین حالت خود کند بوده است. اختلاف نظر بین حکومت افغانستان و حمایت‌کنندگان بین‌المللی آن در ارتباط با بودجه اجرایی، از عوامل عمده‌ای است که مانع از تطبیق پلان عمل ۱۳۲۵ می‌شود. به نظر می‌رسد که در پرداختن به مسأله نابرابری جنسیتی، گسست و شکافی بین الزامات اجرایی پلان عمل ۱۳۲۵ و تلاش‌های جمعی حکومت، نهادهای جامعه مدنی، حمایت‌کنندگان بین‌المللی در افغانستان وجود دارد.

شکل ۱: آگاهی از پلان عمل قطعنامه ۱۳۲۵ زنان، صلح و امنیت - زنان

منبع: مشارکت زنان در روند صلح، گزارش بنیاد هاینرش بل در افغانستان

۳-۳-۱. مشارکت زنان در روندهای صلح

مشارکت زنان در روند صلح رسمی در سطوح ملی و محلی کماکان محدود می‌باشد. اما با وجود آن هم در برخی ولایات، زنان بواسطه شوراهای محل و میانجیگری، مشارکت فعالی در روندهای صلح غیررسمی دارند. در تمام ولایات، ناامنی، محافظه‌کاری سنتی، ممنوعیت

مشارکت زنان در مذاکرات صلح از سوی گروه‌های مخالف دولت و همچنین فرهنگ مردسالاری به عنوان موانع عمده حضور زنان در روندهای صلح مورد اشاره قرار گرفته‌اند. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که در بین جواب دهندگان مرد و زن دیدگاه‌های متفاوتی در خصوص چالش‌های فعلی مشارکت زنان در روندهای صلح وجود دارد. در اکثر ولایات، جواب دهندگان مرد معتقد بودند که هیچ چالشی برای مشارکت زنان در این روندها وجود ندارد، در حالی که جواب دهندگان زن اعتقاد داشتند که خانم‌ها در این بخش با چالش‌های مختلفی مواجه هستند. نتایج داده‌های کیفی به شرح ذیل می‌باشد:

دیدگاه‌های ارائه شده در خصوص دگرگونی در وضعیت امنیت کابل، ناهمسان بوده است. نسبت قابل ملاحظه‌ای از جواب دهندگان معتقد بودند که وضعیت امنیت کابل در طی چند ماه گذشته بدتر شده است. مشارکت زنان در روند تصمیم‌گیری و حضورشان در پست‌های ارشد کماکان نمادین بوده و در سطح پایینی قرار دارد. با این حال، برخی از جواب دهندگان متذکر شدند که شورای عالی صلح با موسسات حقوق زن کار می‌کند تا مشارکت زنان در روند صلح را افزایش دهد. میزان حفاظت زنان در برابر خشونت و دسترسی آنها به خدمات حقوقی منصفانه و پاسخگو در ولایت کابل، کماکان محدود است. خانم‌های ساکن کابل در معرض خشونت‌هایی مثل خشونت فیزیکی، ازدواج اجباری، محرومیت از حق ارث و مالکیت، خشونت و تهدید لفظی، محرومیت از دسترسی به منابع مالی و طلاق اجباری قرار دارند. علیرغم آنکه نمایندگان نهادهای حکومتی ادعا کرده‌اند که فرصت‌های اشتغال افزایش یافته است، اکثر جواب دهندگان معتقدند که افزایش عمومی بیکاری در کشور اشتغال زنان را تحت الشعاع قرار داده است. وجود فساد در روندهای استخدام مانع از دسترسی خانم‌ها به فرصت‌های اشتغال در نهادهای دولتی می‌شود.

تعداد قابل ملاحظه‌ای از جواب دهندگان ساکن بلخ، آگاهی مناسبی از مفاد پلان عمل ۱۳۲۵ داشتند که این موضوع ناشی از برگزاری کارگاه‌های آموزشی پیرامون "زنان، صلح و امنیت" می‌باشد. خانم‌های ساکن بلخ از دیدگاه مشارکت تصمیم‌گیری در سطوح عالی ارگان‌های دولتی از وضعیت بهتری نسبت به زنان ساکن دیگر ولایات برخوردار می‌باشند. یافته‌ها نشان می‌دهد که روند اجرای قانون محو خشونت علیه زنان در ولایت بلخ بهبود یافته

است. برخورد پلیس ملی با زنان در ولایت بلخ در نتیجه برگزاری سمینارهای آگاهی‌رسانی و ارائه آموزش‌های حساس به جنسیت برای پرسنل پلیس ملی بهبود یافته است. محکمه ویژه منع خشونت علیه زنان در ولایت بلخ تأسیس شده است. اما خشونت خانگی با زنان در طی چند ماه گذشته در ولایت بلخ افزایش یافته که این مسأله عمدتاً ناشی از بالا رفتن نرخ بیکاری و فقر می‌باشد.

در حدود پنجاه درصد جواب دهندگان بامیان از پلان عمل ۱۳۲۵ و مفاد قطعنامه ۱۳۵۲ آگاهی نداشتند. اکثر جواب دهندگان معتقدند که وضعیت امنیت در طی چند ماه گذشته تغییری نکرده است، شمار پلیس‌های زن در این ولایت بسیار پایین می‌باشد. مشارکت زنان در روند صلح رسمی بامیان کماکان پایین است که این مسأله عمدتاً ناشی از فعال نبودن شورای صلح ولایت می‌باشد. پایین بودن سطح آگاهی، ناامنی و افزایش فقر و بیکاری، عوامل اصلی خشونت با زنان قلمداد می‌شوند.

جواب دهندگان دایکندی به خوبی از پلان عمل ۱۳۲۵ و مفاد آن در ارتباط با زنان آگاهی دارند. اکثر مصاحبه‌شوندگان معتقدند ناامنی در برخی از ولایت افزایش یافته است. بیشتر جواب دهندگان معتقد بودند که ناامنی، تبعیض جنسی در روندهای استخدام، آزار جنسی زنان در محل کار و بی‌میلی خانواده‌ها به مشارکت زنان در قوای امنیتی عواملی هستند که سد راه مشارکت زنان در نیروهای امنیتی می‌شوند.

جواب دهندگان هرات اشاره نموده‌اند مشارکت زنان در روند صلح رسمی هرات کماکان جنبه نمادین دارد. با این حال، برخی از جواب دهندگان گزارش داده‌اند که خانم‌ها در روندهای صلح غیررسمی مشارکت دارند. نصف جواب دهندگان کندهار از پلان عمل ۱۳۲۵ و احکام آن در بخش "زنان، صلح و امنیت" آگاهی نداشته و متذکر شدند که هیچ آموزشی در ارتباط با آن دریافت نکرده‌اند. در کندهار، خانم‌ها هنوز هم مشارکت پایینی در حوزه سیاسی دارند. برخی از جواب دهندگان کندهار معتقد بودند که میزان خشونت علیه زنان در نتیجه بالا رفتن سطح آگاهی از حقوق زنان در بین مردم ولایت کاهش یافته است.

سطح آگاهی از قطعنامه ۱۳۲۵ و برنامه اقدام ملی آن در بین مصاحبه‌شوندگان ولایت خوست بسیار پایین می‌باشد، طوری که اکثریت قاطع آنها هیچ اطلاعی از قطعنامه و پلان

مذکور نداشتند. تنها سه نفر از جواب دهندگان در مورد پلان عمل و احکام آن در بخش "زنان، صلح و امنیت" می‌دانستند. مشارکت زنان در روند صلح ولایت خوست محدود بوده و حکومت هیچ برنامه‌ای را برای تشویق زنان به مشارکت در انتخابات خوست تطبیق ننموده است.

در ولایت کندز به دلیل برگزاری برنامه‌های آموزشی شمار بیشتری از مصاحبه شونده‌گان از پلان عمل ۱۳۲۵ آگاهی داشتند. به نظر پاسخ دهندگان، وضعیت محیط کار برای زنان هیچ تغییری نکرده است. نمادین بودن نقش خانم‌ها در روند صلح ادامه دارد و در مذاکرات صلح رسمی مشارکت داده نمی‌شوند. گزارش شده است که میزان خشونت علیه زنان در کندز تغییری نکرده است. رشد ناامنی در سرتاسر ولایت مانع عمده‌ای برای پیشگیری از خشونت علیه زنان می‌باشد.

در لغمان، آگاهی مصاحبه شونده‌گان از پلان عمل ۱۳۲۵ و مسایل مرتبط به "زنان، صلح و امنیت" در سطح پایینی قرار دارد. مشارکت زنان در روند صلح ولایت لغمان کماکان جنبه نمادین دارد. آگاهی جواب دهندگان نیمروز در خصوص "زنان، صلح و امنیت" و مفاد پلان عمل ۱۳۲۵ در سطح پایینی قرار داشته و معتقدند مشارکت زنان در روند صلح رسمی هنوز هم جنبه نمادین دارد. اما به‌رغم آن هم خانم‌ها در روند صلح غیررسمی به سطح محل دخیل هستند. وضعیت حفاظت زنان در برابر خشونت جنسیتی و همچنین دسترسی آنها به خدمات قضایی شفاف و عادلانه بدتر شده است. آگاهی جواب دهندگان سمنگان از قطعنامه و پلان عمل ۱۳۲۵ در سطح پایینی قرار دارد. نقش زنان در روند صلح رسمی عمدتاً به دلیل فعال نبودن شورای صلح ولایت سمنگان جنبه نمادین داشته است.

۲-۳-۳. نتیجه تطبیق قطعنامه ۱۳۲۵ با برنامه اقدام ملی افغانستان

بیش از دو سال بعد از انتشار اقدام ملی ۱۳۲۵، تطبیق این پلان هنوز هم کند پیش می‌رود. این مسأله عمدتاً ناشی از اختلاف نظر بین حکومت افغانستان و حمایت کنندگان بین‌المللی می‌باشد که منجر به بروز تأخیر در تصویب بودجه اجرایی طرح مذکور شده است. با این حال، سازمان‌های مختلف دولتی و غیردولتی به اجرای برنامه‌ها و پروژه‌هایی اقدام کرده‌اند که

اهداف‌شان با ارتقای حقوق زنان تناسب دارد که به عنوان یکی از اولویت‌ها در اقدام ملی ۱۳۲۵ در اکثر ولایات مورد نظر، روند ایجاد آگاهی در مورد آن شناسایی شده است، به کندی پیش می‌رود. به استثنای برخی از ولایات و شهرهای عمده کشور، آگاهی در خصوص برنامه اقدام ملی قطعنامه ۱۳۲۵ محدود به مقامات عالی‌رتبه دولتی و شماری از موسسات غیردولتی حقوق زن می‌باشد. به طور خاص، جواب دهندگان کابل، بلخ، بامیان، دایکندی و هرات آگاهی نسبتاً بیشتری از پلان مذکور و احکام آن در بخش "زنان، صلح و امنیت" داشتند. جواب دهندگان ولایات و روستایی دورافتاده‌تر آگاهی کمتری در این خصوص داشتند. وضعیت امنیت هنوز به عنوان مانع عمده‌ای برای ترویج حقوق زنان و تطبیق احکام مرتبط به برنامه اقدام ملی ۱۳۲۵ عمل می‌کند. دگرگونی‌های متفاوتی در اوضاع امنیت در ولایات مختلف رقم خورده است. در هرات، بلخ، کندهار، بامیان و لغمان به بهبود اوضاع امنیت، در کابل، کندز، خوست، ننگرهار و نیمروز به وخامت امنیت و در دایکندی و سمنگان به هیچ تغییری در اوضاع امنیتی اشاره نشده است.

الف - مشارکت

مشارکت زنان در مشاغل دولتی کماکان در سطح پایینی قرار دارد. عواملی همچون فرهنگ مردسالار، محافظه‌کاری سنتی، تبعیض جنسیتی، شایستگی پایین زنان، واسطه‌بازی و فساد در روندهای استخدام نهادهای دولتی کماکان مانع افزایش مشارکت زنان می‌باشد. در خصوص چگونگی محیط کار برای زنان، به برخی تغییرات مثبت، بویژه در نهادهای دولتی، اشاره شده است که جواب دهندگان آن را به اجرایی شدن قانون مبارزه با آزار زنان و اطفال نسبت می‌دهند. جواب دهندگان در چندین ولایت گزارش داده‌اند که مکانیزم‌های شکایات برای گزارش دادن قضایای آزار و اذیت تأسیس شده‌اند تا به مسأله آزار زنان در اماکن کاری رسیدگی نمایند. موضع‌گیری برخی از جواب دهندگان این بود که خانم‌ها بخاطر حفظ امنیت شان نمی‌توانند در مذاکرات صلح مشارکت نمایند. خانم‌ها به‌رغم حضور در شورای ملی و شوراهای ولایتی، در حوزه‌های سیاسی سطوح ملی و محلی کشور کمتر فعالیت می‌کنند.

ب- حفاظت

حفاظت زنان در برابر خشونت جنسیتی به شکل نگرانی جدی باقی می‌ماند و مسایلی همچون حاکمیت ضعیف قانون و مصونیت گسترده مرتکبین خشونت، فساد در نهادهای قضایی، طولانی بودن روندهای بورکراتیک در محاکم رسمی و پایین بودن آگاهی زنان از حقوق اساسی‌شان، به روند حفاظت زنان در برابر خشونت لطمه وارد می‌کنند. حضور پایین خانم‌ها در نظام عدلی-قضایی رسمی بسیاری از زنان را از مراجعه به نظام عدالت رسمی بازمی‌دارد. علیرغم آنکه تعداد زنان در نهادهای عدلی-قضایی رسمی با توجه به شمار بالای زنانی که جدیداً از رشته حقوق فارغ التحصیل شده‌اند، افزایش یافته است، جایگاه خانم‌ها در نظام حقوقی رسمی کماکان پایین است. برخورد قوای امنیتی با زنان، بویژه در شهرها و مراکز ولایتی عمده کشور و به دلیل برگزاری برنامه‌های آگاهی‌دهی برای قوای امنیتی بهبود یافته است. با این حال، ادعاهای مبنی بر آزار جنسی زنان در قوای امنیتی هنوز هم به شکل گسترده‌ای مطرح می‌شوند، هر چند کسی بطور آزادانه در این خصوص صحبت نکرده است.

پ- پیشگیری

خانم‌ها در سرتاسر کشور هنوز هم در معرض انواع بیشمار خشونت قرار دارند و انواع خشونت در بین ولایات و همچنین در بین مراکز شهری و روستایی کشور متفاوت است. حاکمیت ضعیف قانون، شیوع فساد در نهادهای عدلی-قضایی رسمی به عنوان عوامل عمده‌ای که به مصونیت مرتکبین خشونت کمک می‌کنند، مورد اشاره قرار گرفته‌اند.

ت- امداد و رفاه

هنوز هم خدمات امدادی و رفاهی کافی، بویژه در ساحات روستایی، عرضه نمی‌شود. افزایش عمومی بیکاری نیز منجر به بالا رفتن بیکاری در میان خانواده‌ها و همچنین جابجایی داخلی آنها برای جستجوی کار و دسترسی به خدمات اساسی شده و در این میان زنان دشواری‌های خاصی را تجربه می‌کنند. دسترسی به خدمات بهداشتی و آموزشی تغییری نکرده و کماکان در اکثر ولایات و بویژه در روستاها ناکافی است. بیمارستان‌های دولتی در تأمین

داروی کافی و خدمات بهداشتی، شدیداً ناتوان هستند.^۱

۳-۳-۳. موانع مشارکت زنان در فرایند ایجاد صلح در افغانستان با تأکید بر قطعنامه ۱۳۲۵ شورای امنیت

ضرورت پرداختن به چالش‌های مشارکت زنان از این جانشی می‌شود که بدون بررسی و شناخت این چالش‌ها توان ایجاد تغییر و در نهایت بهبود وضعیت مشارکت زنان میسر نمی‌باشد. شمار زنان عضو شورای عالی صلح و کمیته‌های صلح ولایتی بسیار اندک است. از میان ۷۰ تن اعضای شورا، ۹ تن آن را زنان تشکیل می‌دهد و از میان ۲۰ تا ۳۰ عضو کمیته‌های صلح ولایتی، ۲ الی ۳ تن آن را زنان تشکیل می‌دهد. این حضور اندک چالش جدی به شمار می‌رود^۲ یکی از جدی‌ترین موانع در برابر مشارکت زنان، مخالفت طالبان و گروه‌های مخالف مسلح است. به همین دلیل برخی بدین باورند که مشارکت زنان مانع جدی در برابر صلح است و آسیب جدی در این پروسه وارد می‌کند؛ زیرا مذاکره با طالبان ملازمه‌اش این است که خواسته‌های آنان نیز پذیرفته شود که آنان مخالف زنان در مذاکرات‌اند. یکی از نگرانی‌های جدی هم این است که امکان دارد، با حقوق زنان معامله سیاسی شود. هرچند ریاست جمهوری تأکید کرده است که حفظ حقوق شهروندی زنان خط قرمز مذاکره با طالبان است و در برنامه اقدام ملی برای تطبیق قطعنامه ۱۳۲۵ نیز تأکید شده است که: «حفظ دستاوردهای یک دهه گذشته در ارتباط به حقوق بشری زنان و دسترسی به تعلیم و تربیت و کارایی از جمله خطوط قرمز این مذاکرات‌اند». اما غیر از این تعهدات، تضمینی دیگری وجود ندارد و تاکنون مکانیزم عملی تعریف نشده است. خود زنان کمیته‌های صلح ولایتی نیز تصدیق می‌کنند که نقش جدی در برنامه‌های صلح ندارند. از همین رو نقش زنان در کمیته‌های صلح ولایتی به حل و فصل دعاوی خانوادگی و مشارکت در افتتاح پروژه‌ها محدود شده است^۳ حضور زنان در پروسه صلح جنبه تشریفاتی و تزینی دارد تا مشروعیت بین‌المللی پروسه صلح

۱. پرتو سعی، رهاحسن، احسان محمد، گزارش نظارت برنامه اقدام ملی ۱۳۲۵ (افغانستان: مؤسسه مطالعات عامه افغانستان ۲۰۱۸)، قابل دسترسی در سایت:

www.appro.org.af.

۲. نهاد تحقیقاتی حقوق زنان و اطفال، همان، صص ۳۳-۳۴.

۳. همان، صص ۳۳۶-۳۳۳.

تامین و نشان داده شود که در این پروسه زنان نیز حضور دارند. واقعیت این است که تنها شورای عالی صلح مسئولیت صلح‌سازی را ندارند، بلکه نهادها و سازمان‌های مدنی زیادی‌اند که در این روند سهم دارند؛ اما این فعالیت‌ها و برنامه‌ها پراکنده، نامنسجم و بی‌ارتباط با یکدیگر پیش می‌رود. زنان اعضای شورای صلح انتقاد دارند که از طرف نهادهای جامعه مدنی حمایت نمی‌شوند.^۱

گزارش پژوهشی نهاد تحقیقاتی حقوق زنان و اطفال که در سال ۲۰۱۵ تحت عنوان «مشارکت زنان در روند صلح» به چاپ رسید، مشکلات آنها را از سال ۲۰۱۰ شناسایی کرده است. این یافته‌ها نشان می‌دهد که دولت افغانستان تنها به دلیل فشارهای جامعه جهانی و تعهداتی که به جهانیان سپرده، حضور زنان را در شورای عالی صلح و برنامه ادغام مجدد پذیرفته است. در بسیاری از جلسات مهم با نمایندگی‌های سازمان ملل، رهبری شورای عالی صلح و مذاکرات صلح با مخالفین مسلح، از زنان دعوت صورت نگرفته است. چالش دیگر بر سر راه زنان عضو شورای عالی صلح، پایین بودن سطح تحصیلات و تخصصی آنان در ایجاد فرایند صلح و حل منازعه می‌باشد. مشکل دوم زنان عضو شورای عالی صلح، مربوط به ناتوانی این اعضا در برقراری روابط فعال و منظم با زنان بیرون از چارچوب این شورای می‌شود. مثلاً با زنانی که از کابل مصاحبه صورت گرفت، حتی از حضور زنان در شورا و کمیته‌های ولایتی صلح اطلاع نداشتند. طرح عملیاتی ملی افغانستان برای زنان، برای تطبیق قطعنامه شورای امنیت سازمان ملل متحد (۳۱۲۵) در مورد زنان، صلح و امنیت، گام مهم دیگری است که روی نقش زنان در رهبری، تامین صلح و تلاش‌های پس از جنگ تاکید دارد، برنامه صلح و ادغام مجدد شورشیان، در سال ۲۰۱۰ پس از کنفرانس لندن، برای حمایت از روند صلح در افغانستان مطرح شد. یکی از اقدامات مهم آن، تدوین سیاست جنسیتی است. بر اساس همین اسناد، شورای عالی صلح موظف شده است تا زنان را در رهبری این شورا وارد کند. هدف اساسی این سیاست شامل اختصاص دادن پروژه‌هایی بود که از طریق برنامه‌های صلح و ادغام مجدد^۲ در رابطه با موضوعات مشخص زنان و تلاش‌های مرتبط به صلح‌سازی، توسط نهادهای جامعه مدنی اجرا شوند. علی‌رغم تدوین این سیاست، حضور و

۱. همان، صص ۳۷-۳۸.

مشارکت زنان در میان سال‌های ۲۰۱۰ و ۲۰۱۵ ضعیف بوده است. زنان در مجالس در سطح ملی و منطقه‌ای مانند مذاکرات در پاکستان و عربستان سعودی شرکت نداشته‌اند. بعد از تدوین استراتژی صلح و ادغام مجدد افغانستان در هنگام مشورت با زنان عضو در شورا و کمیته‌های ولایتی صلح؛ مشخص شد که آنها با وجود داشتن عضویت، نقش‌ها و مسئولیت‌های تعریف شده، از صلاحیت برنامه‌ریزی، اجرا و نظارت از عملکردهای مرتبط به صلح، برخوردار نبودند.^۱ چالش‌های ملی و بین‌المللی زیادی برای پایداری صلح در افغانستان وجود دارد از جمله ماهیت سیال و ناامن محیط امنیتی و سیاسی و مشکلات داخلی زنان. عدم قطعیت آینده افغانستان برنامه‌های استراتژیک پیش‌رو که بتوان از حساسیت پاسخگویی به مسائل جنسیتی در برنامه‌های دولت اطمینان حاصل کرد را سخت و غیرقابل پیش‌بینی کرده است.^۲

پروژه ۲۰۱۶ بنیاد آسیا،^۳ نظریات ۱۲۶۵۸ افغان را از ۱۶ گروه مختلف قومی در ۳۴ ولایت، به شمول مناطق ناامن و پرچالش، جمع‌آوری کرده است. این پژوهش در طولانی مدت جهت سنجش افکار عمومی افغان‌ها نظریات بیش از ۸۷۰۰۰ افغان را از سال ۲۰۰۴ بدین‌سو جمع‌آوری کرده و تصویر کلی از برداشت‌های مردم درباره امنیت، اقتصاد، حکومتداری و خدمات دولتی، انتخابات، رسانه‌ها، موضوعات مربوط زنان و مهاجرت ارائه می‌نماید. در سال ۲۰۱۷ از ۱۲۶۵۸ تن از افغان‌ها صورت گرفت که ۵۲٪ آنان را مردان و ۴۷٪ آنان را زنان تشکیل می‌دهند و به نمایندگی از ۱۶ گروه متفاوت قومی از ۳۴ ولایت این کشور شرکت کرده بودند. زمانی که از پاسخ دهندگان خواسته شد تا حداقل دو مشکل عمده در برابر زنان در جامعه‌شان را نام ببرند، تحصیل/بیسوادی (۳۶،۱٪) بیشترین موارد ذکر شده در

۱. نهاد تحقیقاتی حقوق زنان و اطفال، صص ۶، ۱۰.

2. Ashley Jakson, "Evaluation of UN Womens Contribution to Increasing Womens Leadership and Participation in Peace and Security and Humanitarian Response, Afghanistan Case Study", (2013) at 61-62, available at: www.odi.org/sites/odi.org.uk. 21 June 2019.

۳. بنیاد آسیا یک سازمان انکشاف بین‌المللی غیر انتفاعی است که به بهبود زندگی در سراسر قاره پویا و در حال توسعه آسیا متعهد می‌باشد. با داشتن شش دهه تجربه و تخصص عمیق محلی، برنامه‌های ما در سطح منطقه روی پنج هدف عمده چون تقویت حکومتداری، توانمندسازی زنان، توسعه فرصت‌های اقتصادی، محیط زیست و تقویت همکاری منطقه‌ای متمرکز می‌باشد. بنیاد آسیا که مقر اصلی آن در سانفرانسیسکو است از طریق شبکه‌ای از دفاتر در ۱۸ کشور آسیایی و واشنگتن دی سی، فعالیت می‌نماید. برای معلومات بیشتر به وبسایت مراجعه نمایید www.Asiafoundation.org.

پاسخ‌ها بود که همین رقم در سال ۲۰۱۵ به ۲۰/۴٪ می‌رسید. میزان ذکر بیکاری (۲۲،۹٪) نسبت به ۱۱،۳٪ در سال ۲۰۱۵ افزایش یافته و خشونت خانوادگی توسط ۲۲،۱٪ عنوان شده که بالاترین میزان در تمام ادوار پژوهش می‌باشد. به مانند سال‌های گذشته، زنان خشونت‌های خانوادگی را بیشتر از مردان ذکر کرده‌اند. نظریات افغان‌ها درباره پذیرش زنان در مقام‌های رهبری سیاسی متنوع است. بیش از نیمی از مردان (۵۸،۳٪)، در مقایسه با ۳۰،۶٪ زنان، بر این باورند که مقام‌های رهبری سیاسی باید بیشتر برای مردان باشد. مشکلات دیگری ذکر شد، از جمله بیکاری (۲۲،۹٪) و خشونت خانوادگی (۲۲،۱٪) که این رقم همیشه بالا بوده است.^۱ "افغانستان در ۲۰۱۷"، سیزدهمین نظرسنجی سالانه بنیاد آسیا از افکار عمومی در افغانستان می‌باشد. این نظرسنجی نظریات ۱۰۰۱۲ پاسخ دهنده افغان را که سن‌شان بالاتر از ۱۸ سال است گردآوری کرده است. این پاسخ دهندگان ۵۰،۱٪ مرد و ۴۹،۹٪ زن را از تمام اقوام در ۳۴ ولایت افغانستان در برمی‌گیرد. بالاتر از یک‌سوم تمام پاسخ دهندگان ۳۶،۴٪ ابراز داشتند که تعلیم و تربیت و بی‌سوادی از مشکلات زنان است. ۲۲،۱٪ مشکلات در برابر زنان به ترتیب عبارت از بیکاری (۲۲،۷٪)، فقدان حقوق (۱۸،۸٪)، ازدواج‌های اجباری (۱۱،۸٪) فقر (۸،۳٪) و نبود بیمارستان و کلینیک‌ها (۸،۰٪) می‌باشد.^۲

علیرغم این که بیست سال از تاریخ چهارمین کنفرانس جهانی زنان سازمان ملل در پکن که در آن ۱۸۹ کشور خواستار مشارکت کامل و مساوی زنان در حوزه‌های سیاسی، مدنی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی شدند اما مشارکت زنان در میز مذاکره صلح، ناکافی است.^۳ شواهد حاصل از مطالعات نشان می‌دهد که در صورت مشارکت شمار قابل توجهی از زنان و گروه‌های جامعه مدنی در مذاکره صلح، ۶۴ درصد توافقات کمتر به شکست می‌انجامند.^۴ قطعنامه ۱۳۲۵ شورای امنیت سازمان ملل در تلاش بود تا زنان را به عنوان بخش جدایی‌ناپذیر از

۱. تبسم اکسیر، ریکامیلر، «سروی مردم افغانستان در ۲۰۱۷»، مرکز تحقیقات اجتماعی - اقتصادی و نظریات عامه (اکسور) کابل و بنیاد آسیا، (۲۰۱۷)، قابل دسترسی در سایت: www.Asiafoundation.org.

۲. عبدالله احمدزی، همان.

3. Marie O'Reilly, et. al, "Reimagining Peacemaking: Womens Roles in Peace Processes", International Peace Institute (IPI), (2015) at 12, Available at: [https:// www. ipinst.org/wp-content/uploads/2015/06/IPI-E-pub-Reimagining-Peacemaking.pdf](https://www.ipinst.org/wp-content/uploads/2015/06/IPI-E-pub-Reimagining-Peacemaking.pdf).

4. Jamille Bigio, Rachel Vogelstein, "How Womens Participation in Conflict Prevention and Resolution Advance U.S. Interests", Council Foreign Relations Discussion Paper, (2016) at 1, Available at: [https:// www. cfr. org/ expert/ jamille-bigio](https://www.cfr.org/expert/jamille-bigio).

پیشگیری و حل و فصل مناقشات در سراسر جهان تبدیل کند. اما با گذشت زمان این فقط یک ابزار برای بررسی بود نه یک راه جدی برای مشارکت زنان در حل و فصل مناقشات. جین هاگبری^۱ مدیر کلینیک بین‌المللی حقوق بشر در دانشگاه دوک بیان می‌کند: «زنان در حال حاضر در خط مقدم مبارزه با انواع خشونت در جوامع خود قرار دارند. سؤال مهمتر این است که چگونه می‌توانیم از آن تلاش‌ها حمایت ویژه کنیم و در کارهای دیپلماتیک و امنیتی آنها را گسترده‌تر به کار گیریم. جان آلن^۲ ژنرال بازنشسته فرمانده نیروهای کمک به امنیت در افغانستان، در یک همایش سال ۲۰۱۶ تحت عنوان مشارکت زنان در پیشگیری و حل مناقشات در واشنگتن با مقامات دولتی، کارشناسان جامعه مدنی، رهبران نظامی برگزار شد بیان نمود: «زنان می‌توانند نقش مهمی در کاهش افراطی‌گرایی در جامعه ایفا کنند که به نوبه خود امنیت را بهبود می‌بخشد. با توانمندسازی زنان ما می‌توانیم از آنها برای کاهش وضعیت رادیکالیزاسیون استفاده کنیم^۳. محدودیت‌های عملی چالش‌های وسیع و مخرب بر توانایی زنان برای مشارکت در امور عمومی و زندگی سیاسی زنان می‌گذارد. بعضی از این محدودیت‌ها به طور مستقیم به نقش جنسیتی و فرهنگ مربوط می‌شود. کمبود پشتیبانی مالی، سازمانی و فنی، همراه با عدم اعتماد موانع بزرگی برای زنان است.^۴ با وجود برخی استثنائات به نظر می‌رسد که بیشترین میانجی‌گرهای بین‌المللی علاقه خاصی به مشارکت زنان در این فرایندها ندارند.

سازمان ملل و سایر بازیگران قدرتمند تسلیم درخواست زنان برای مشارکت نیستند و هنگامی که دولت ملی آنها موافق مشارکت زنان در مصالحه نباشد آنها نیز می‌پذیرند.^۵ در سال‌های اخیر نقش مشارکت زنان در صلح و امنیت برجسته شده و به بحث‌های بین‌المللی تبدیل شده است. اما شکاف میان مقررات و قوانین و واقعیت‌ها وجود داشته و هنوز حضور رسمی زنان در فرایند ایجاد صلح ناچیز است.^۶ جهان با یک سری چالش‌هایی مثل عدم تعادل

1. Jayne Huckerby.

2. Jahn Allen.

3. Council on Foreign Relation, "Womens Contributions to Peace and Security Processes", Workshop-Report-WFP-Women-in-cpr-or.pdf, (2017) at 1-2.

4. Bela Kapur, "The Participation of Syrian Women in Political Processes 2012-2016, Literature Review", Syrian Women in Political Processes Commissioned by the Kvinna Foundation. Publisher, Linda Sall, (2017), at 54.

5. Marie Oreilly, op.cit. at 6-7.

6. Pilar Domingo, et al, "Womens Participation in Peace and Security Normative Ends, Political Means, (2014) at 2-3. Available at: <https://www.odi.org/publications/8430-womens-participation-peace-and-security-normative-ends-political-means>.

بین نقش زنان و مردان، درگیری‌های مداوم، کمبود منابع جهانی، غذا،... روبروست. دستور کار جهانی برای توانمندسازی زنان قصد دارد نشان دهد که چگونه توانمندسازی زنان بخشی از راه حل این چالش‌هاست.^۱ در سال‌های گذشته آگاهی‌های بیشتر درباره تفاوت‌های جنسیتی وجود داشته و تعداد زنان مستقر در مأموریت‌های حفظ صلح افزایش یافته است، با این حال شکاف قابل توجهی باقی مانده است.^۲ بنابراین تجزیه تحلیل مسائل مربوط به جنگ و بازسازی پس از آن از طریق یک دیدگاه جنسیتی برای اطمینان از نیازهای خاص زنان، دختران، مردان و پسران و برنامه‌ریزی برای بازسازی ضروری و مؤثر می‌باشد.^۳ حمایت بین‌المللی باید روش جامع‌تری برای ارتقای نقش زنان بر پایه توسعه رهبری جامعه و پرورش طیف گسترده‌ای از زنان که می‌توانند تجارب و نیازهای روزمره زنان را بازتاب می‌دهد، به کار گیرد.^۴

نتیجه‌گیری

جوامعی که فرصت‌های برابر، برای همه اقشار جامعه فراهم می‌نمایند بیشتر امکان تجربه صلح را خواهند داشت. در طول سال‌های گذشته دولت‌ها، سازمان‌های بین‌المللی و جامعه مدنی به طور فزاینده‌ای به اهمیت نقش زنان در مبارزه برای صلح، امنیت و توسعه اذعان داشته‌اند. برخی از پیشرفت‌های قابل توجهی در این زمینه وجود دارد اما دستاوردها هنوز کافی نبوده و شکننده هستند. در سراسر تاریخ افغانستان، حقوق زنان به مثابه وسیله سیاسی مورد استفاده قرار گرفته و پیشرفت‌ها در عرصه‌های مختلف زندگی زنان اغلب با اقدامات محافظه‌کارانه همراه بوده است. چالش‌های قطعنامه ۱۳۲۵ شورای امنیت برای ارزیابی دستاوردها در حوزه زنان، صلح و امنیت عبارتند از: نادیده گرفتن زنان بر اساس نگاهی که

1. World Economic Forum, "Global Agenda Council on Womens Empowerment, Five Challenges one Solution: Women, (2013), Available at: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GAC_Womens_Empowerment_Five_Challenges_OneSolution_Compendum_2013.pdf.

2. Women Count for Peace the 2010 Open Days on Women, Peace and Security, Available at: <http://www.un.org>.

3. UN Women, op.cit.

4. Bela Kapur, "The Participation of Syrian Women in Political Processes 2012-2016, Literature Review", Syrian Women in Political Processes Commissioned by the Kvinna Foundation. Publisher, Linda sall, (2017).

جنگ و امنیت را مسائل مردانه می‌دانند، فقدان منابع کافی برای حمایت از نقش آفرینی زنان در صلح، مردود دانستن نقش زنان در تصمیم‌گیری در فرایند صلح و امنیت، شیوه‌های تبعیض آمیز در سنت‌ها و فرهنگ‌ها، عدم وجود اراده سیاسی از سوی دولت‌ها به تعهدات بین‌المللی و پیاده‌سازی مکانیزمی که در توافقتنامه‌های بین‌المللی امضا کرده‌اند. ناکافی و ناقص بودن اسناد بین‌المللی در زمینه نقش زنان در صلح، عدم وجود برنامه نظارت بر دولت‌ها در اجرای تعهداتشان و پاسخگو بودن آنها، ناکافی بودن شیوه‌های اجرایی روند مشارکت زنان در ایجاد صلح و عدم آموزش زنان برای مشارکت آنان در ایجاد صلح در سطوح رسمی، شکاف بین سطوح جامعه ملی و بین‌المللی از جمله دیگر چالش‌ها می‌باشد. صدور قطعنامه ۱۳۲۵ شورای امنیت به تنهایی سرنوشت زنان، اصلی‌ترین قربانیان منازعات مسلحانه را تغییر نمی‌دهد ولی از توجه به یک ضرورت مهم جهانی در دفاع از حقوق انسانی زنان حکایت می‌کند. برای اجرای قطعنامه ۱۳۲۵، ممانعت از تضييع حقوق زنان و بروز مصایب شدید برای جامعه بشری باید قوانین داخلی کشورها، آداب و رسوم و نظام قضایی آنها تحول لازم را در این مسیر پذیرا شود و زمینه رفع رفتارهای تبعیض آمیز علیه زنان و نیز اجرای مقررات بین‌المللی برای دفاع از زنان در شرایط وقوع منازعات مسلحانه فراهم گردد. موانع موجود نشان داد که نیاز به آگاهی بیشتر در مورد چرایی و چگونگی مشارکت زنان در روند صلح وجود دارد. آنچه مورد نیاز است آموزش و ارتقای آگاهی و توانمندی و مهارت زنان است. بر همین اساس به کارگیری آموزش فنی و تخصصی برای قضات، دادستان‌ها و حقوقدانان زن بسیار مهم بوده و ارتقای آموزش‌های حقوقی و ارائه مساعدت‌های قانونی به زنان باید مورد توجه قرار گیرد. قطعنامه ۱۳۲۵ شورای امنیت سازمان ملل در تلاش بود تا زنان را به عنوان بخش جدایی‌ناپذیر از پیشگیری و حل و فصل مناقشات در سراسر جهان تبدیل کند اما نتوانست یک راه جدی برای مشارکت زنان در فرایند صلح باشد لذا در این زمینه نیاز به ارائه گزارش از طرف کشورها و ارزیابی و نظارت بر عملیات حضور زنان در فرایند صلح می‌باشد. فعالیت‌های نهاد زنان سازمان ملل در افغانستان بسیار محافظه کارانه و محدود بوده و دیدگاه راهبردی قوی و بلندمدت برای صلح و امنیت نداشته است. با این حال تأکید بر حمایت و ارتقای آگاهی سازمان ملل کمک نمود تا موقعیت بهتری برای شرکای ملی و بین‌المللی در

راستای حمایت از رهبری زنان در مذاکرات صلح ایجاد کند. شورای عالی صلح، حمایت کنندگان بین‌المللی و جامعه جهانی باید اطمینان حاصل نمایند که برای زنان افغانستان فرصت‌ها فراهم گردیده تا نظرات‌شان را در جهت نیل به صلح و امنیت در پروسه صلح ابراز نمایند. آنچه در اینجا ضروری به نظر می‌رسد، تعهد دولت‌ها در مسیر اقدام ملی و مشارکت بین‌المللی به منظور تحقق و اجرایی شدن مشارکت زنان در ایجاد صلح می‌باشد. آنچه که یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد این است که وضعیت مشارکت زنان در روند صلح هم از لحاظ کمی و هم از لحاظ کیفی مطلوب نیست. شمار زنان هم در کمیته‌های صلح ولایتی و هم در شورای عالی صلح باید با در نظر داشتن تخصص، توانمندی و تعهد افزایش یابد. این مستلزم بازنگری عملکرد شورای عالی صلح است. برنامه اقدام ملی یکی از مهمترین سند حقوقی است که از افزایش مشارکت زنان در روند صلح حمایت می‌کند. اکنون که این پلان تهیه و تدوین شده است باید با همکاری زنان، شورایی برای نظارت تشکیل شود تا روند تطبیق برنامه اقدام ملی را با قطعنامه ۱۳۲۵ پیگیری کند. زنانی که در مذاکرات صلح شرکت می‌کنند، باید جهت شریک ساختن دیدگاه‌های زنان افغانستان در مذاکرات، به صورت مداوم با سایر زنان افغانستان ارتباط داشته باشند. جامعه بین‌المللی باید از زنان در چارچوب قطعنامه ۱۳۲۵ جهت مشارکت در روند صلح حمایت جدی‌تری نماید. ادامه برگزاری برنامه‌ها و سمینارهای آگاهی‌رسانی در سطوح ملی، ولایتی پیرامون برنامه اقدام ملی ۱۳۲۵ و عرضه و بودجه‌بندی خدمات اساسی انجام شود. طراحی و تطبیق برنامه‌های آگاهی‌رسانی با انطباق زمینه‌ای برای رهبران و نهادهای اجتماعی و دینی و نهادهای مدنی، محلی به منظور بالا بردن سطح علاقمندی و مشارکت در تطبیق برنامه اقدام ملی ۱۳۲۵ افزایش دسترسی زنان به عدالت منصفانه و پاسخگویانه از طریق بالا بردن شمار زنان در نظام حقوقی، تقویت فعالیت‌ها برای برجسته ساختن برنامه اقدام ملی و حقوق اساسی زنان و رابطه آن با الزام حکومت و حمایت کنندگان بین‌المللی برای اولویت‌دهی به احکام برنامه اقدام ملی در برنامه‌ریزی، نظارت مداوم بر تلاش‌های نهادهای دولتی در راستای تطبیق احکام برنامه اقدام ۱۳۲۵ در سطوح ملی و محلی انجام بگیرد.

منابع

الف- فارسی

کتابها

- اکسیر، تبسم، میلر، ریبکا، سروی مردم افغانستان در ۲۰۱۷، مرکز تحقیقات اجتماعی - اقتصادی و نظریات عامه (اکسور) (کابل: بنیاد آسیا، ۲۰۱۷).
- احمدزی، عبدالله، افغانستان در ۲۰۱۶، بنیاد آسیا (دهلی: انتشارات راج، ۲۰۱۷).
- صدر، عمر، فرایندهای صلح در افغانستان، دیدگاه‌های مردم، انستیتو مطالعات استراتژیک افغانستان، ترجمه جلیل پژواک، (کابل: ۱۳۹۷).
- صفایی، نسرين، زنان، صلح و دوستی، مجموعه مقالات سمینار بین‌المللی صلح، زنان و ادیان الهی به کوشش سوسن صفاوردی، (تهران: نشر شهر، ۱۳۸۸).

مقاله‌ها

- پرتو، سعی، رها، حسن، احسان، محمد، «گزارش نظارت برنامه اقدام ملی ۱۳۲۵ افغانستان»، مؤسسه مطالعات عامه افغانستان (۲۰۱۸).
- خلاصه پلان عمل ملی افغانستان برای تطبیق قطعنامه ۱۳۲۵ شورای امنیت سازمان ملل متحد در مورد صلح، امنیت و زنان (۲۰۲۲-۲۰۱۵).
- شادمانی، مهدیه، «درآمدی بر نقش زنان در مخاصمات و استقرار صلح»، فصلنامه مطالعاتی صیانت از حقوق زنان، شماره ۴، سال دوم (۱۳۹۵).
- فرجیها، محمد، ملاپروری، مهرناز، «میانجیگری در فرایندهای حل و فصل منازعات بین‌المللی»، فصلنامه علمی - ترویجی مطالعات بین‌المللی پلیس، سال ششم، شماره ۲۳ (۱۳۹۴).
- کولایی، الهه، «نقش زنان در ترویج فرهنگ صلح در جهان»، مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی، شماره ۷۳ (۱۳۸۵).
- کیت، شاولی، «ارزیابی مردم افغانستان»، بنیاد آسیایی در افغانستان (۲۰۱۳).
- مؤسسه برابری برای صلح و دموکراسی، «زنان، صلح و امنیت در افغانستان، نگاهی به گذشته جهت حرکت به جلو» (۲۰۱۶).

- نهاد تحقیقاتی حقوق زنان و اطفال، «مشارکت زنان در روند صلح»، چاپ اول، گزارشی به پیشنهاد بنیاد هاینرش بل در افغانستان (۱۳۹۴).

ب- انگلیسی

-Afghanistan's National Action Plan on UNSCR 1231 is Made Available by Afghanistan's Ministry of Foreign Affairs at: [http://mfa.gov.af/Content/files/English%32NAP%322\(1\).Pdf\(13-32-3211\)\(2017\)](http://mfa.gov.af/Content/files/English%32NAP%322(1).Pdf(13-32-3211)(2017)).

- Alam, Mayesha, et.al, "Women Leading Peace A Close Examination of Womens Political Participation in Peace Processes in Northern Ireland, Guatemala, Kenya and the Philippine", Published by the Georgetown Institute for Women, Peace and Security funded by the ford foundation Patty Chang, (2015) <http://giwps.georgetown.edu>.

- Asian Policy Brief, Africa Institute of South Africa, "Policy Brief, Challenges for Women in Peacebuilding in West Africa, Ecoma Alaga", Briefing No 18 Aisa Policy Brief, (2010).

- Bussmann, Margit, "Good Governance and Peace", University of Konstanz Draft Version Prepared for Presentation at the SGIR Meeting, Turin (Italy), (2007), Available at: <http://www.eisa-net.org>.

- Bad Governance: The Bane of Peace, Security and Sustainable Development of Nigeria Maurice Ayodele Coker, Member Euginia George-Genyi Department of Political Science, Benue State University, Makurdi, Benue State, Nigeria, Available at: [http:// isdsnet.com](http://isdsnet.com), (2014).

- Bigio, Jamille and Vogelstein, Rachel, "How Womens Participation in Conflict Prevention and Resolution Advance U.s.Tnterests", Council Foreign Relations Discussion Paper, (2016) Available at: <http://www.cfr.org>.

- Council on Foreign Relation, "Womens Contributions to Peace and Security Processes", (2017), Workshop-Report-WFP-Women-in-cpr-or.pdf.

- Charles Hilary, "Are Women Peaceful? Reflections on the Role of Women in Peace BuildingFeminist Legal Studies", Volume 16, Issue 3, December (2008).

- Domingo, Pilar, Oneil, Tam, Foresti, Marta,"Womens Participation in Peace and Security Normative Ends, Political Means, (2014), Available at:<http://www.odi.org>.

- Good Governance Practices for the Protection of Human Rights Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, United Nations, New-York and Geneva, HR/PUB/07/4, United Nations Publication Sales, No.E.07, XIV.10, (2007).

- Gisselquist, R.M, "Good Governance as a Concept and Why This Matters for Development Policy", UNU-WIDER, Helsinki, (World Institute for Development Economics Research), United Nations University, Working Paper No.2012/30, ISBN978-92-9230-493-5, (2012), Available at: [http:// wider. unu. edu/stc/repec/pdfs/wp2012/wp2012-030.pdf](http://wider.unu.edu/stc/repec/pdfs/wp2012/wp2012-030.pdf).

- Giannini, Renata and Vermeij, Lotte, "Women, Peace and Security Gender Challenges Within Un Peacekeeping Mission", Norwegian Institute of International Affairs (NPI), Policy Brief, (2014).

- Kafman Daniel, "Human Rights Governance and Development: An Empirical Perspective", Development Outreach World Bank Institute, (2006).

- Kapur Bela, "The Participation of Syrian Women in Political Processes 2012-2016, Literature Review", Syrian Women in Political Processes Commissioned by the Kvinna Foundation. Publisher, Linda Sall, (2017).

- Kassa, Shimelis, "Challenges and Opportunities of Women Political Participation in Ethiopia", Global Economics. (2015), <http://www.dx.doi.org>.

- Luchetti Burenda, "Increasing the Role of Women in Conflict Resolution and Peace Building Processes", By Brenda Luchetti Old Dominion University Modle United Nations Society, (2017), Available at: <http://www.odu.edu>.

- Lyubcheva Marusya, "Womens Role in Good Governance Workshop of the CEE Network for Gender Issues", Budapest 14-15 December 2013, Good Governance, Opportunities and Threats in a Globalization World, Women Perspectives, (2013) Available at: [http:// www. european forum. net](http://www.europeanforum.net).

- Jakson Ashley, "Evaluation of UN Womens Contribution to Increasing Womens Leadership and Participation in Peace and Security and Humanitarian Response, Afghanistan Case Study", (2013) Available at: [www. odi. org/ sites/ odi. org. uk](http://www.odi.org/sites/odi.org.uk).

- Maldonado Nicol, "The World Banks Evolving Concept of Good Governance and its Impact on Human Rights", Doctoral Workshop on Development and International Organizations. Stockholm, Sewden, (2010).

- McGrew Laura, Frieson Kate, ChanSambath, "Good Governance from the Ground up: Womens Roles in Post-Conflict Cambodia", Women Waging Peace Policy Commission, (2004), available at: <http://www.womenwagingpeace.net> citeaserx, ist.psu.edu.

- Mcwilliams Monica, Kilmurray Avila, "From the Global to the Local: Grounding Unscr 1325 on Women, Peace and Security in Post Conflict Policy Making", Journal Homepages:www.elsevier.com, Women Studies International Forum 51 ,128-135, (2015) <http://dx.doi.org/10.1016.wsif>.

- Oreilly Marie, Osuillea Bhain, Andrea Paffenholz, "Thania, "Reimagining Peacemaking: Womens Roles in Peace Processes", International Peace Institute (IPI), (2015), available at: <http://www.ipinst.org>.

- Pamela Thomas, "Women, Gender and Development in the Pacific: Key Issues Women and Governance", Development Studies Network, (2016), Available at: <http://www.crawford.anu.edu.au>.

- Patty Chang, Mayesha A lam, Roslyn Warren, Rukmani Bhatia, Rebecca Turkington, "Women Leading Peace A Close Examination of Womens Political Participation in Peace Processes in Northern Ireland, Guatemala, Kenya, and the Philippine", Published by the Georgetown Institute for Women, Peace and Security Funded by the Ford Foundation, (2015), Available at: <http://giwps.georgetown.edu>.

- Report of the Conference on Gender Justice in the Post-Conflict Situations, 15-17 Sep 2004, New York, UNIFEM United Nations Development Fund for Women.

- Svensson, Nicklas, "The Role of Women in Promoting Peace and Development Proceeding of the 10 th Annual Conference on the Horn of Africa, Lund, Sweden", Somalia international Rehabilitation Center (SIRC) and Lund Horn of Africa Forum (Luhaf), (2012). Available at: <http://www.lu.se/media-tryck>

- Staszewska Kasia, "Syria Response Consultations on the UN National Action Plan on Women, Peace and Security", (2017), available at: <http://www.wilpf.org>.

- The National Model United Nations Sponsored by the National Collegiate Conference Association. 19-23 March (Conference A) & 9-13 April (Conference B) (2017), available at: <http://www.nmun.org>

- UN Women, "Women, Peace and Security Statistics: Where We Stand

and How to Move”, Forward, UN Women, Peace and Security Section, Fifth Global Forum on Gender Statistics, (2014), Available at: <http://unstats.un.org>.

- United Nations Assistance Mission in Afghanistan (UNAMA), Kabul, Afghanistan all Media Contact Details are Online at: <http://unama.unmissions.org>. (2014).

- United Nations Environment Programme, United Nations Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women, United Nations Peace Building Support Office and United Nations Development Programme, (2013), Women and Natural Resources Unlicking the Peace Building Potential, Web:<http://www.unwomen.org>.

- Vincent Essien, Anietie, “Human Development and Good Governance (Nigerian case: 1996- 2010), Department of Economics”, Faculty of Social Sciences, University of Lagos, Akoka, yaba, Lagos, (2012) Available at: <http://ssrn.com/abstract=2150466>.

- “Women, Peace and Security”, Gender Tool Box(BRIEF) Sida, The Gender Tool Box Gathers Knowledge Material and Method Support on Gender Equality in the Form of Tools, Briefs and Thematic Overviews, March (2015).

- World Economic Forum, ”Global Agenda Council on Womens Empowerment, Five Challenges one Solution: Women”, (2013), available at: <http://www3.weforum.org>.

- Women Count for Peace the 2010 Open Days on Women, Peace and Security, Available at:<http://www.un.org>.

